

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΙΣΤ'

ΣΑΒΒΑΤΟΝ 13 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1938

ΑΡΙΘ. 31-32

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑΣ

Ἀνέγγυσά που ἓνα χαρακτηρισμὸν εἰδωλολατρικὸν τὸν ὁποῖον δίδαι ὁ σημερινὸς μοντερνισμὸς, «Τί εἴμεθα ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι;» Καὶ ἀπαντᾷ, «εἴμεθα ἐρωτῶντες ἀνησύχως χωρὶς νὰ λαμβάνωμεν ἀπάντησιν, εἴμεθα πολεμοῦντες μέχρι κόπου χωρὶς κανεὶς νὰ μᾶς δίδῃ δύναμιν, εἴμεθα ὁδοιποροῦντες χωρὶς κανεὶς νὰ γνωρίζῃ τὸν σκοπὸν». Αὐτὰ λέγει ὁ σημερινὸς νεωτεριστικὸς εἰδωλολατρικὸς. Ἄλλ' ἢ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἀγνοεῖται ἀπὸ τοὺς νεωτεριστὰς αὐτοὺς, κρύπτει εἰς τοὺς κόλπους τῆς θησαυρόν, τὸν Χριστὸν ἐν τῇ Θεῖᾳ Εὐχαριστίᾳ, Ὅστις ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν κηρύττει πρὸς πάντας «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορησμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς». Ὁ Χριστὸς λοιπὸν εἶναι ἡ ἀπάντησις εἰς ὅλα τὰ ἐρωτήματα τῆς ζωῆς. Αὐτὸς εἶναι ἡ δύναμις εἰς τὸν πόλεμον τῆς ζωῆς, Αὐτὸς εἶναι ὁ σκοπὸς ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ τῆς ζωῆς.

Ἐχομεν ἀπομακρυνθῆ τῆς ἐποχῆς τῆς ἀκμῆς τῆς χριστιανικῆς πίστεως, καὶ ἡ ἐποχὴ μας ἴσταται εἰς τὸ σημεῖον μεταξὺ πίστεως καὶ ἀμφιβολίας. Δὲν εἶναι ἀνάγκη κόπου πολλοῦ διὰ νὰ διαπιστωθῇ τοῦτο. Ἡ ἐπισημὰς αὐτὴ κατάστασις ὑποκίπτει εὐκόλως εἰς τὴν ἀντίληψίν μας. Τὰ πάντα γύρω μας πιστοποιοῦσι τὴν πραγματικότητά αὐτήν. Τοῦτο μᾶς τὸ λέγει ἐν βλέμμα εἰς τὰς ἀνθρωπίνους καρδίας, αἱ ὁποῖαι ἀβόηθητοι συναντοῦν τὰ ἐρωτήματα τῆς ζωῆς. Καὶ μᾶς λέγει ἡ ἐποχὴ αὐτὴ ὅτι ἔχει μέγα δίκαιον ποῦ ἐρωτᾷ ἀνησύχως, χωρὶς οὐδεὶς νὰ δίδῃ ἀπάντησιν.

Καθ' ἣν ὅμως στιγμὴν ἰσχυρίζεται τοῦτο ἡ περιπατοῦσα εἰς τὸν κόσμον ἀμφιβολία, ὁ Σωτὴρ φωνάζει διαρκῶς «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορησμένοι κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς». Καὶ διαρκῶς ἐπίσης κηρύττει, ὅπως ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου, ὅτι «διὰ τοῦτο ἐλήλυθεν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τῆς ἀληθείας», καὶ διδάσκει ὁμοίως «Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ». Καὶ ὅπως τότε, ὡς διηγεῖται ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος, ὁ Χριστὸς συνεπάθει τὸν λαὸν «σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον», ἔτσι πάντοτε κύπτει καὶ περιπτύσσεται μετ' ἀγάπην ὅλας τὰς πτωχὰς ἀνθρωπίνους καρδίας. Τοῦτο εἶναι βαθυτάτη ἀνακούφισις εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ἐννοοῦσι τὴν φωνὴν Του καὶ αἰσθάνονται τὴν σημασίαν τῆς βοήθειάς Του, καὶ οἱ ὁποῖοι ἐμφανίζονται ἐνώπιόν Του μετ' ἡρεμον ὑποταγῆν.

Σήμερον, ὡς γνωρίζομεν, ὑπάρχουσιν ἀνά τὸν

κόσμον γραφεῖα καὶ ταμεῖα σκοποῦντα τὴν εὐρεσιν ἐργασίας καὶ τὴν ὑλικὴν βοήθειαν εἰς τοὺς ἐργάτας, ἰδρύματα πολλὰ τοιαῦτα συνιστῶνται πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἀναπηρίας, τοῦ γήρατος, τῶν ἀτυχημάτων κλπ., φροντίς καταβάλλεται δι' ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὰ ἀποτελέσματα μιᾶς οἰκονομικῆς κρίσεως. Ὅλη των ὅμως ἡ γνώσις καὶ ἡ βοήθεια τί εἶναι ἔναντι τῆς δυνάμεως τοῦ Σωτῆρος; Αὐτὸς καθημερινῶς δέχεται, καθημερινῶς ἔχει ὥρας ἀκροάσεως εἰς τὸν Ναὸν καὶ ὅπου προσεύχεται τις πρὸς Αὐτόν. Καὶ τί δὲν ἔχει ἐνεργήσει καὶ ποῖα σοβαρὰ ἀποτελέσματα δὲν ἔχει φέροι μία τοιαύτη συνδιάλεξις μετ' Αὐτόν! Ἄς ἐρωτήσωμεν τὸν Νικόδημον, ὅστις ἦλθε πρὸς Αὐτόν ἐν καιρῷ νυκτὸς μετὰ τὰ ἐρωτήματα εἰς τὴν καρδίαν του. Ἄς ἐρωτήσωμεν τοὺς πορευομένους εἰς Ἐμμαοὺς Μαθητὰς μετὰ τὴν λυπημένην καρδίαν, εἰς τοὺς ὁποῖους ὁ ἐκ νεκρῶν Ἀναστὰς Σωτὴρ ἔλυσε ὅλας τὰς ἀπορίας καὶ τὰ αἰνίγματα τῆς λύπης των. Ἄς ἐρωτήσωμεν τοὺς Ἀποστόλους εἰς τοὺς ὁποῖους πρὸς τῆς Ἀναλήψεως ἀνέλυσε τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Naί, ἄς ἐρωτήσωμεν ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κατέθεσαν ὅλας τὰς φροντίδας καὶ τὰς λύπας των εἰς τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν. Ὅλοι αὐτοὶ μετὰ μίαν φωνὴν θὰ μᾶς ἀπαντήσουν «Εἰς τὸν Σωτῆρα εὐρήκαμεν τὴν λύσιν καὶ τὴν ἀπάντησιν εἰς ὅλα τὰ ἐρωτήματά μας». Διὰ τοῦτο ἐπιβάλλεται εἰς ἡμᾶς νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν πρόσκλησίν Του «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορησμένοι...» καὶ νὰ ἀπαντήσωμεν μετὰ χαρὰν «Naί Κύριε, πρὸς τίνα ἄλλον ἀπελευσόμεθα, Σὺ ἔχεις ῥήματα ζωῆς αἰωνίου» (Ἰωάν. 6, 69). Πρέπει νὰ τὸ μάθωμεν καλῶς ὅτι χωρὶς τὸν Χριστὸν μένομεν ἐρωτῶντες καὶ δὲν εὐρίσκομεν ἀπάντησιν, διότι μόνον ὁ Χριστὸς ἔχει ῥήματα αἰωνίου ζωῆς.

Ὁ Χριστὸς μᾶς δίδει ἀπάντησιν εἰς τὰ ἐρωτήματα τῆς ζωῆς μας. Ἄλλ' ἴσως νὰ εἶναι ἀπάντησις, ἡ ὁποία δὲν συμφωνεῖ πρὸς τὰς ἰδίας μας ἐπιθυμίας, ἴσως νὰ εἶναι ἀπάντησις ἡ ὁποία θέτει εἰς ἡμᾶς ἀπαιτήσεις, ἡ ὁποία μᾶς δεικνύει ἓνα δρόμον, ὅστις εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι στενός, τεθλιμμένος, ἓνα δρόμον, ὑψηλὸν μὲν, ἀλλ' ὅστις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διανυθῆ χωρὶς κόπον καὶ δυσκολίαν μεγάλην. Θὰ ἀπαιτηθῆ νὰ συνάψωμεν μάχας, νὰ διεξαγάγωμεν πόλεμον καὶ ὁ πόλεμος αὐτὸς δὲν εἶναι εὐκόλος, εἶναι βαρὺς, εἶναι πόλεμος ἐναντίον τοῦ ἐπαναστατημένου ἑαυτοῦ μας, εἶναι πόλεμος ἐναντίον γεννωμένης εἰς τὴν ψυχὴν μας ἀμφιβολίας ἐπὶ τὴν Θεῖαν πρόνοιαν, ὅταν ἀνεργία καὶ ἀνάγκη μᾶς ψιθυρίζουν εἰς τὰ αὐ-

τιά μας λόγους ἀπιστίας, ὅταν τὰ διάφορα ρεύματα τῆς ἀθεΐας σήμεραν καὶ ὁ μοντέρ' ὅς εἰδωλολατρισμὸς εὐρίσκουν τοιαύτας περιστάσεις διὰ νὰ χύσουν τὸ δηλητήριον τῆς περιφρονήσεως καὶ τῆς ψυχρότητος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν μέσα εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν. Ποῖος μᾶς βοηθεῖ τότε εἰς τὸν τοιοῦτο πόλεμον;

Ἡ δύναμις ἡ ὁποία τότε τρέχει εἰς βήθειάν μας, εἶναι καὶ πάλιν ὁ Χριστός, ὅστις μᾶς φωνάζει «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι». Θέλω, μᾶς λέγει, νὰ δώσω εἰς ἅλους πρὸς τροφήν καὶ πνευματικὴν ἐνίσχυσιν τὸ Σῶμά μου καὶ τὸ Αἷμά μου, διότι ἡ Σάρξ μου εἶναι ἀληθὴς βρώσις καὶ τὸ Αἷμά μου ἀληθὴς πόσις. Αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἔρχεται εἰς τὴν καρδίαν μας διὰ νὰ μᾶς ἐνδυναμώσῃ. Πόσα θαύματα δὲν ἐπετέλεσε διὰ μόνου τοῦ λόγου Του, πόσους δὲν ἐθεράπευσε διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς χειρὸς Του. Naί, ἦτο μεγάλη ἡ δύναμις ἡ ὁποία ἐξήρχετο ἀπ' Αὐτόν, ὥστε ἡ αἰμορροοῦσα νὰ λέγῃ «Κάν τοῦ ἱματίου Αὐτοῦ ἄψωμαι, σωθήσομαι» (Ματθ. 9, 20). Καὶ ἐθεραπεύθη. Πόση λοιπὸν δύναμις θὰ χυθῇ εἰς τὴν καρδίαν μας ὅταν ὁ Σωτὴρ κατοικήσῃ εἰς αὐτήν;

Ὅπως θὰ ἐνθυμούμεθα, εἶχεν ἀναγγελθῆ διὰ τῶν ἐφημερίδων ὅτι θὰ κατασκευασθῶσιν ἐν τῷ ὠκεανῷ νῆσοι τεχνηταί, αἱ ὁποῖαι θὰ εἶναι σταθμοὶ καὶ βάσεις διὰ τὰ ἀεροπλάνα, ὥστε νὰ προμηθεύωνται νέα ὑλικά καὶ μέσα διὰ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ἐναερίου ταξειδίου των ἢ καὶ νὰ ἐφοδιάζωνται διὰ πυρομαχικῶν ἐν καιρῷ πολέμου. Τοιαῦτα νῆσοι μέσα εἰς τὸν ὠκεανὸν τοῦ σημερινοῦ εἰδωλολατρισμοῦ εἶναι αἱ Ἐκκλησίαι ἐναντίον τῶν ὁποίων ἐχθρικώτατα σκέπτονται οἱ ἀντίθεοι, τὰς ὁποίας πολεμοῦν, διότι γνωρίζουν ὅτι αὐταὶ εἶναι τὰ στηρίγματα τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ὀρθοῦ βίου, αὐταὶ εἶναι τὰ ἠθικὰ θεμέλια τοῦ χριστιανοῦ. Πράγματι, αἱ Ἐκκλησίαι εἶναι τὰ ἐργαστήρια τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου μέσα εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία. Πόσοι ἐξ ἡμῶν δὲν ἐλάβομεν δύναμιν ἀκαταγώνιστον ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν μεταλαβόντες τῶν ἀχράντων μυστηρίων; Πόσοι ἐξ ἡμῶν δὲν ἐνισχύθημεν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς καὶ ἀνδρείως ἀντιμετωπίσαμεν περιστάσεις λυπηράς; Ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Τράπεζαν ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἔλαβον δύναμιν αἱ χιλιάδες τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως, οἵτινες εὐχαρίστως ἔχυσαν τὸ αἷμά των διὰ τὸν Χριστόν. Ἀπὸ Αὐτὴν ἔλαβον δύναμιν αἱ στρατ. αἱ τῶν ὀμολογητῶν καὶ ὁσίων οἵτινες ἔφερον τὸν Σταυρὸν των ἐν κόπῳ καὶ ὑπομονῇ. Ἀπ' Αὐτὴν ἔλαβον τὴν δύναμιν οἱ ἀναρίθμητοι ἐκεῖνοι χριστιανοί, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἀγνωστοῦμεν, καὶ τῶν ὁποίων ὁ ἅγιος ἠρωϊσμὸς θὰ φανερωθῇ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως. Ἀπ' Αὐτὴν καὶ ἡμεῖς θὰ λάβωμεν τὴν δύναμιν διὰ τὸν πόλεμον τῆς ζωῆς, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔλαβον τὰ πλήθη ἐκεῖνα τῶν ἁγίων γυναικῶν καὶ παρθένων, αἵτινες ἐν τῷ μέσῳ τοῦ πελάγους τῆς ἀνηθικότητος τῆς ἐποχῆς διεφύλαξαν τὸ ἄνθος τῆς παρθενίας καὶ τῆς σεμνότητος καθαρὸν καὶ ἀμόλυντον. Δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ ἀκούωμεν τὴν φωνὴν τοῦ εἰδωλολατρισμοῦ ὅτι εἴμεθα πολεμοῦντες χωρὶς κανεὶς νὰ μᾶς δίδῃ δύναμιν, διότι ἡ δύναμις μᾶς παρέχεται ἐν τῇ συμμε-

τοχῇ τῆς Θεΐας Εὐχαριστίας, ἣς μᾶς δίδει τὴν πραγματικὴν ἐνίσχυσιν εἰς τὸν πόλεμον καὶ τὴν μάχην τῆς ζωῆς, ὥστε νὰ ὑπερτερῶμεν καὶ ἐν χαρᾷ νὰ ὁμολογῶμεν μετὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου: «τὰ πάντα δυνάμεθα ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντι ἡμᾶς Χριστῷ».

Ὅστε ὁ Χριστὸς εἶναι δι' ἡμᾶς ἡ ἀπάντησις εἰς τὰ ἐρωτήματα τῆς ζωῆς, καὶ ἡ δύναμις ἐν τῷ πολέμῳ τῆς ζωῆς. Εἶναι ὁμοῦς ἐπίσης καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ὁδοιπορίας μας ἐν τῷ ἐπιγεῖῳ βίῳ.

Ἐὰν εἶχε κανεὶς τὴν δύναμιν νὰ σταματήσῃ τοὺς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι κατὰ χιλιάδας τρέχουν μέσα εἰς τοὺς δρόμους τῶν πόλεων καὶ νὰ τοὺς ἐρωτήσῃ «Ποῦ;» Τί ἐπὶ τέλους θὰ ἀπῆνταν; Τρέχουν ὅτε ἐδῶ ὅτε ἐκεῖ ὅπου ἐλπίζουν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὅτι εἶναι τὸ χρῆμα ἢ ἡ ὑλικὴ ἀπόλαυσις ἢ ἡ χαρὰ ἢ ἐπίγειος. Ἄλλὰ μετὰ τούτα; Μετὰ τούτα ἔρχεται τὸ ἀβέβαιον, ὁ βυθισμὸς εἰς τὸ σκότος. Ὑπέροκειται τότε σκοτὸς εἰς τὸν ἀνθρώπον καὶ δὲν δύναται νὰ τὸν φωτίσῃ τὰ ἐπίγεια φῶτα. Εἶναι πλανητὸν τὸ ἐγκόσμιον φῶς τὸ ὁποῖον ὀδηγεῖ τὸν ἀνθρώπον εἰς τὴν ἀπόκτησιν ὑλικῶν καὶ ἐφημέρων ἀγαθῶν. Ποῖος εἶναι ὁ σκοπὸς λοιπὸν διὰ τὸν ὁποῖον τρέχουν; Πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ οἱ ἄνευ τῆς πίστεως, περιπατοῦντες ὅτι εἶναι ὁδοιπόροι χωρὶς νὰ γνωρίζουν τὸν σκοπὸν.

Μέσα εἰς τὸ σκότος αὐτὸ φωτίζει ἐν μικρὸν ἀμυδρὸν φῶς, ἐλάχιστον ἐν τῷ μεγαλείῳ του, εἶναι τὸ φῶς τῆς κανδήλας ποῦ καίει μέσα εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπ' ἐκεῖ ἐξέρχεται καὶ φθάνει μέχρι τῆς τελευταίας καλύβης μέσα εἰς τὴν ἄσκητον ἐποχὴν μας καὶ γίνεται φῶς ὑπέροκτον δι' ἄλλας τὰς πεπλανημένας ἀνθρωπίνους καρδίας. Καὶ διὰ τρίτην τῶρα φορὰν μᾶς φωνάζει ὁ Χριστὸς «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι». Θέλει νὰ εἶναι ἐν τῷ οὐρανῷ ἡ δόξα μας καὶ ἡ εὐτυχία μας καὶ ὡς δρόμος πρὸς αὐτὴν εἶναι τὸ Σῶμά Του καὶ τὸ Αἷμά Του: «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ μένει κατὰ ἐν αὐτῷ (Ἰωάν. 6, 55). Ὁ Σωτὴρ θέλει ἐδῶ ἐπὶ τῆς γῆς νὰ μᾶς δώσῃ τὰ μέσα πρὸς τὴν οὐράνιον εὐτυχίαν καὶ μακαριότητα. Ἐκεῖνος, Οὐρανὸς ἢ ἀγάπη θὰ μᾶς καταστήσῃ αἰώνιος εὐτυχεῖς, ἐνοῦται μεθ' ἡμῶν ἐν ἐσωτερικῇ κοινωνίᾳ ἀγάπης. Καὶ ὅστις ἀπαξ ἔφαγε ἀπὸ τὸν ἄρτον τῆς ζωῆς περιφρονεῖ τὰ δηλητηριώδη φηγητά, τὰ ὁποῖα τῷ προσφέρει ὁ κόσμος, καὶ μένει ἐλεύθερος ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῆς ἁμαρτίας, ἀποδιώκει πάσας τὰς ἰδέας καὶ σκέψεις τὰς ἐναντιουμένας πρὸς τὴν ἠθικὴν αὐτοῦ τελειοποίησιν καὶ ἐνοῦται καὶ μένει ἐν τῷ Θεῷ. Εἰς ἐν ὀρφανοτροφεῖον μίαν τῶν ὀρφανῶν εἶπε εἰς τὴν διευθύντριαν «Δὲν εἴμπορῶ, θὰ φύγω ἀπ' ἐδῶ». Αὐτὴ τότε τῇ ἀπῆντησε «Πάλιν παιδί μου θὰ ἔλθῃς» τὸ λαμπρὸν αὐτὸ ποῦ καίει δὲν σβύνει, σὲ περιμένει, ἐγὼ δὲν θὰ κοιμηθῶ ἕως οὗ ἔλθῃς». Ἀνέμενε, καὶ πράγματι ἡ κόρη μετὰ τινας ὥρας ἐπανῆλθε. Ἔτσι περιμένει καὶ ἡμᾶς ὁ Σωτὴρ, τὸ αἰώνιον φῶς δὲν μᾶς ἀφίνει εἰς τὸν δρόμον, δὲν σβύνει ποτέ, πάλιν μᾶς φωτίζει ἐπανερχομένους πρὸς αὐτό. Ἀληθῶς «Δεῦτε πρὸς με πάντες οἱ κοπιῶντες καὶ πεφορτισμένοι κατὰ ἐν αὐτῷ».

Τὸ μυστήριον τῆς Θεΐας Εὐχαριστίας δὲν εἶναι

διὰ μερικών, εἶναι δι' ὅλους μας. Νὰ πιστεῦωμεν ἀπολύτως εἰς τὸν Χρυστόν. Ἄς πηγαίνωμεν πρὸς Αὐτὸν μὲ ὅλα τὰ ἐρωτήματα τῆς ζωῆς μας καὶ Αὐτὸς θὰ μᾶς δώσῃ τὰς μόνας ἱκανοποιητικὰς ἀπαντήσεις. Ἄς προσερχώμεθα εἰς τὴν κοινωνίαν τοῦ Σώματος καὶ τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ Σωτὴρ θὰ μᾶς χορηγήσῃ τὴν δύναμιν δι' ὅλους τοὺς πολέμους τῆς ζωῆς μας. Ἄς μένωμεν ἐν τῇ πρὸς Αὐτὸν κοινωνίᾳ καὶ ὁ Σωτὴρ θὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὸν σκοπὸν τῆς ζωῆς μας, εἰς τὴν αἰώνιον δηλονότι κατοικίαν καὶ χαρὰν.

† Ο ΛΑΡΙΣΗΣ ΔΩΡΟΘΕΟΣ:

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ

ΕΞΟΔΟΣ

Β'. Τὰ ἄμφια τῶν ἱερέων καὶ ἡ τυπικὴ τάξις ἐν τῇ «χειροτονίᾳ» αὐτῶν. 28,1—29,46.

1ον. *Εἰσαγωγή*: ὁ Θεὸς ὑποδεικνύει εἰς τὸν Μωϋσέα τὴν οἰκογένειαν τοῦ Ἀαρὼν, ἵνα ἐξ αὐτῆς ἐκλέγωνται οἱ μέλλοντες νὰ ἱερατεύσωσι, στ. 1, καὶ παρέχει γενικὰς τινὰς ὁδηγίας περὶ τῶν εἰδῶν καὶ τῆς κατασκευῆς τῶν ἱερατικῶν στολῶν, στ. 2-5.

2ον. *Ἡ ἐπωμίς*. 28, 6-14. α'.) Ἡ γενικὴ μορφή τῆς ἐπωμίδος: τὸ ὕφασμα, τὸ σχέδιον αὐτῆς, ὕλη ποιικιλτικῆς, στ. 6-8. β'.) Οἱ δύο γλυπτοὶ σμαράγδινοι λίθοι, οἱ ὅποιοι, φέροντες γεγλυμμένα ἀνά ἐξ ἕκαστος τὰ ὀνόματα τῶν δώδεκα φυλῶν, θὰ ἀνηρτῶντο ἀπὸ τῶν ἐκατέρωθεν μερῶν τῆς ἐπωμίδος, στ. 9-12. γ'.) αἱ «ἀσπίδισκαι» καὶ τὰ «κροσῶτά» πρὸς σύναψιν τῆς ἐπωμίδος μετὰ τοῦ «λογείου», στ. 13-14.

3ον. *Τὸ λογεῖον*. 28,15-30. α'.) Τὸ ὕφασμα ἢ μορφή καὶ αἱ διαστάσεις τοῦ «λογείου», στ. 15-16. β'.) Οἱ τέσσαρες σίχοι τῶν πολυτίμων λίθων τοῦ λογείου, στ. 17-21. γ'.) Ὁ τρόπος τῆς ἀναρτήσεως τοῦ λογείου εἰς τὴν ἐπωμίδα, στ. στ. 22-23—[στ. 29 κατὰ τὸ Ἑβραϊκόν]. δ'.) Ἡ «δὴλωσις» (Ὀὐρίμ) καὶ ἡ «ἀλήθεια» (Θουμμίμ) τοῦ λογείου, στ. 30.

4ον. *Ὁ ποδήρης ὑποδύτης τῆς ἐπωμίδος*. 28,31-35. α'.) Τὸ ἄνω μέρος τοῦ ποδήρους, στ. 31-32. β'.) Τὸ κάτω μέρος αὐτοῦ, οἱ κώδωνες καὶ ἡ σημασία αὐτῶν, στ. 33-35.

5ον. *Τὸ διάδημα τοῦ ἀρχιερέως*. 28,36-39. α'.) Τὸ κατὰ πρόσωπον τῆς ἀρχιερατικῆς μίτρας χρυσοῦν «πέταλον», στ. 36-38. β'.) Ἡ ὕλη τῆς «κιδάρεως», στ. 39.

6ον. *Αἱ στολαὶ τῶν ἀπλῶν ἱερέων* 28,40-43.

7ον. *Τυπικὴ τάξις τῆς «χειροτονίας» τῶν ἱερέων*. 29,1-37. α'.) Ἐκλογή καὶ ἀποχωρισμὸς τῶν σφαγίων, ἑνὸς μοσχαρίου καὶ δύο κριῶν, τὰ ὅποια θὰ ἐθυσιάζοντο κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς καθιερώσεως τοῦ Ἀαρὼν καὶ τῶν υἱῶν του, στ. 1-3. β'.) Αἱ πρῶται τυπικαὶ διατάξεις τῆς ἱερατικῆς καθιερώσεως: ἡ προσαγωγή εἰς τὰς θύρας τῆς Σκηνῆς καὶ λουσίς αὐτῶν, στ. 4· ἡ ἐπένδυσις τοῦ Ἀαρὼν διὰ τῆς ἀρχιερατικῆς του στολῆς, στ. 5-6· ἡ χοίσις τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ διὰ τοῦ ἁγίου ἐλαίου, στ. 7· ἡ ἐπένδυσις τῶν υἱῶν τοῦ Ἀα-

ρῶν διὰ τῶν ἱερατικῶν αὐτῶν στολῶν, στ. 8-9α. γ'.) Αἱ θυσίαι αἵτινες θὰ προσφερθῶσι διὰ τοὺς μέλλοντας ἱερεῖς: σπουδαῖον σημεῖον τῆς ἱερατικῆς καθιερώσεως. Ἡ θυσία τοῦ μοσχαρίου, στ. 9β-14. δ'.) Ἡ θυσία τοῦ πρώτου κριοῦ, στ. 15-18. ε'.) Ἡ θυσία τοῦ δευτέρου κριοῦ, στ. 19-21. στ'.) Ἐἴσοδος τῶν νέων ἱερέων εἰς τὰ λειτουργήματα αὐτῶν, στ. 22-24. ζ'.) Τὸ τέλος τῆς θυσίας τῆς ἱερατικῆς «καθιερώσεως» τελετουργούντος μόνου τοῦ Μωϋσέως, στ. 25-28. η'.) Ἡ τελετουργικὴ χοίσις τῆς ἱερατικῆς στολῆς, στ. 29-30. ι'.) Τὸ γεῦμα τὸ ὅποιον ἔδει νὰ ἐπακολουθήσῃ τὴν θυσίαν τῆς καθιερώσεως, στ. 31-34. ια'.) Ὁ Θεὸς ἐντέλλεται εἰς τὸν Μωϋσέα νὰ ἐπαναλαμβάνηται ἐπὶ ἑπτὰ συνεχεῖς ἡμέρας ἡ τελετὴ τῆς καθιερώσεως, συναφῶς δὲ καὶ ὁ δι' ἁγίου ἐλαίου «ἁγιασμὸς» τοῦ θυσιαστηρίου, στ. 35-37.

8ον. *Ἡ ἐνδελεχὴς θυσία*. 29,38-46. α'.) Αἱ ἡμερησῆσαι δύο θυσίαι: πρωϊνὴ, καὶ ἑσπερινὴ αἵματρηαί, στ. 38-39· ἀναίμακτοι, στ. 40-42· β'.) Ἡ θεία ὑπόσχεσις εἰς ἀντάλλαγμα τῆς θυσίας τοῦ ἐνδελεχισμοῦ: «ἔσομαι αὐτῶν Θεός», στ. 43-46.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΙΣ.— Ἡ θυσία τοῦ ἐνδελεχισμοῦ πιστῶς ἐτελεῖτο μέχρι τῆς καταλήψεως τῆς Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.

Γ'. *Συνέχεια τῆς περιγραφῆς τῶν ἀντικειμένων τῆς λατρείας*. 30,1-31-18.

1ον. *Τὸ θυσιαστήριον τοῦ θυμιάματος*. 30,1-10. α'.) περιγραφή τοῦ θυσιαστηρίου, στ. 1-5: ὁ σκοπὸς καὶ ἡ ὕλη πρὸς κατασκευὴν, στ. 1· αἱ διαστάσεις, στ. 2· ὁ διάκοσμος, στ. 2β-3· οἱ δακτύλιοι 4α' αἱ σκυτάλαι, 4β-5. β'.) ἡ ἐν τῇ Σκηνῇ τοῦ Μαρτυρίου θέσις τοῦ θυσιαστηρίου, στ. 6. γ'.) χοίσις τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος, στ. 7-10: ἡ ἡμερησία θυσία, πρωΐας καὶ ἑσπέρας, στ. 7-9· ὁ «καθαρισμὸς» αὐτοῦ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἐξίλασμοῦ, στ. 10.

2ον. *Ἡ ἐπὶ ἐξίλασμῷ τῆς ψυχῆς χρηματικὴ εἰσφορὰ εἰς τὸν Κύριον*. 30,11-16. α'.) ἡ ἐννοία τῆς συνεισφορᾶς, στ. 11-16. β'.) ὁ χρόνος τῆς ἐνάροξως τῆς ὑποχρεώσεως πρὸς εἰσφορὰν, στ. 14. γ'.) ἰσότης πλουσίου καὶ πτωχοῦ ἐν τῇ ποσότητι τῆς εἰσφορᾶς: στ. 15. δ'.) ἡ χοίσις τῆς εἰσφορᾶς, στ. 16.

3ον. *Ὁ χαλκοῦς λουτήρ*. 30,17-21. α'.) ἡ κατασκευὴ του καὶ ἡ θέσις του, στ. 17-18. β'.) ὁ σκοπὸς του, στ. 19. γ'.) λεπτομέρειαι τινες περὶ τὴν χοίσιν τοῦ χαλκοῦ λουτήρος, 20-21.

4ον. *Τὸ ἡγιασμένον ἔλαιον*. 30,22-33. α'.) ἡ σύνθεσις καὶ κατασκευὴ του, στ. 22-25. β'.) ἡ χοίσις του, στ. 26-30: χοίσις τῆς Σκηνῆς καὶ τῶν ἀντικειμένων αὐτῶν, στ. 26-29· ἡ χοίσις τῶν ἱερέων, στ. 30. γ'.) ἡ ἱερότης τοῦ ἐλαίου τούτου, στ. 31-33.

5ον. *Τὸ ἱερὸν θυμιάμα*. 30,34-38. α'.) ἡ σύνθεσις του, στ. 34-35. β'.) ἡ χοίσις καὶ ἱερότης τοῦ θυμιάματος τούτου, στ. 36-38.

6ον. *Ὁ Θεὸς ὑποδεικνύει τοὺς ἀρχιτέκτονας τῆς μελλοσύνης νὰ κατασκευασθῇ Σκηνῆς τοῦ Μαρτυρίου*. 31,1-11. α'.) Ὁ Βασελεὴλ καὶ ὁ Εὐλιὰβ. στ. 1-6. β'.) Ἀρίθμησις τῶν ἐκτελεστέων ἀντικειμένων, στ. 7-11. Πρὸβλ. Κεφάλαια 25-30,7 τοῦ αὐτοῦ βιβλίου τῆς Ἑξόδου.

7ον. Ἐπανάληψις τοῦ νόμου περὶ τῆς διαφυλάξεως τοῦ σαββάτου. 31,12-18. α'.) ἡ ἐντολή καὶ ἡ ἔννοια αὐτῆς, στ. 12-13. β'.) ἡ κύρωσις ἐν περιπτώσει παραβάσεως τῆς ἐντολῆς, στ. 14-15. γ'.) κύριος λόγος τῆς περὶ σαββάτου θεσμοθεσίας: μίμησις τῆς θείας ἀναπαύσεως, στ. 16-17. δ'.) ὁ Θεὸς ἐγχειρίζει εἰς τὸν Μωϋσέα τὰς δύο πλάκας τοῦ μαρτυρίου, «πλάκας λιθίνας, γεγραμμένας τῷ δακτύλῳ τοῦ Θεοῦ», στ. 18.

E. I. K.

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ ΜΟΝΟΝ Ἡ ΚΑΙ ΘΕΟΠΝΕΥΣΤΙΑ; Α'.

Ὁ πανοσιολογιώτατος ἀρχιμανδρίτης καὶ ἔκτακτος καθηγητῆς τῆς Ἐορηνευτικῆς ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ κ. Εὐάγγελος Ἀντωνιάδης ἐν μελέτῃ αὐτοῦ δημοσιευθεῖσα ἐν τῇ ἐπιστημονικῇ ἐπετηρίδι τῆς ὡς ἄνω Σχολῆς καὶ φερουσῆ τὸν τίτλον «Ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς θεοπνευστίας τῆς ἁγίας Γραφῆς» ζητεῖ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν θέσιν, ὅτι εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῆς Κ. Δ. δὲν πρέπει νὰ ἀποδίδεται θεοπνευστία, ἀλλ' ἀπλῆ ἐπιστάσια τοῦ ἁγίου Πνεύματος προφυλάττουσα αὐτοὺς πάσης πλάνης. Ποιούμενος δὲ λόγον ὁ συγγραφεὺς περὶ τῶν ἐκδοχῶν τῆς παρ' ἡμῖν νεωτέρας θεολογίας περὶ θεοπνευστίας καὶ σημειῶν τὴν ὑπὸ τε Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου καὶ Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων γενομένην διάκρισιν περὶ τριττῆς τινος ἐπὶ τοὺς ἱεροὺς συγγραφεῖς ἐπενεργείας τοῦ ἁγίου Πνεύματος κατὰ τὸν χρόνον τῆς παρὰ τούτων συντάξεως τῶν ἱερῶν βιβλίων ἤτοι 1) κινήσεως τινος ἐσωτερικῆς, 2) ἀποκαλύψεως καὶ 3) ἐπιστάσιας, εὐρίσκει, ὅτι ὑπενθυμίζουσι ταῦτα ἀκουσίως τὴν περὶ τῆς γενέσεως τῶν βιβλίων τῆς Γραφῆς ἀντίληψιν τῶν σχολαστικῶν θεολόγων τοῦ Προτεσταντισμοῦ τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος.

§ 1. Ἐχοντες ὑπ' ὄψει, πόσον ὀρθοδόξως ὁ συγγραφεὺς ἐξαίρει καὶ τὸ θεῖον κῦρος τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ παραδόσεως, θὰ ἐτολμώμεν νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἀπορίαν μας, πῶς ἤχθη εὐθὺς εἰς τὴν μεταγενεστέραν προτεσταντικὴν θεολογίαν παρατρέξας ὀλοτελῶς, ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ πολιᾷ ἀρχαιότητι τῆς ἐννοίας ἐκκλησίας, κατὰ χρόνους ἀμέσως ἐγγὺς πρὸς τοὺς ἀποστολικούς, ἀλλὰ καὶ μετέπειτα διὰ στομάτων ἐγκύριως τὴν ὀρθὴν πίστιν διερμηνευσάντων, ὑπεστηρίχθη καὶ ἡ ἐκδοχή, καθ' ἣν ἐνεπνεύσθησαν οἱ ἱεροὶ συγγραφεῖς «κατ' ἔκστασιν τῶν ἐν αὐτοῖς λογισμῶν κινήσαντες αὐτοὺς τοῦ θεοῦ Πνεύματος», «συγχερησαμένου τοῦ Πνεύματος ὡσεὶ καὶ αὐλητῆς αὐλὸν ἐμπνεῦσαι»¹, οὕτω δὲ «αἱ γραφαὶ τέλειαι εἰσιν, ἐπειδὴ ὑπὸ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Πνεύματος ὑπηγορευθήσαν (dictae)»², καὶ «κατεσφραγίσθη τρόπον τινὰ παρὰ Θεοῦ καθάπερ βιβλίον ἐν ἡ θεόπνευστος Γραφή» Ἐν γὰρ ἡ πάσα ἐστὶ καὶ λελάθηται δι' ἐνὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος»³. Μέχρι τοιού-

του δὲ σημείου ᾠδήθη ἡ περὶ ὑπαγορεύσεως ἐκδοχή, ὥστε ὁ μὲν συγγραφεὺς τοῦ εἰς τὸν Ἰουστίνον κακῶς ἀποδοθέντος «Λόγου παραινενικῆς πρὸς Ἑλληνας» νὰ διατείνεται περὶ τῶν ἱερῶν συγγραφῶν «καθαροὺς ἑαυτοὺς τῇ τοῦ θεοῦ Πνεύματος παρασχῆν ἐνεργείᾳ, ἵν' αὐτὸ τὸ θεῖον ἐξ οὐρανοῦ κατὶδὸν πληκτρον, ὡς περὶ ὄργανῳ κιθάρας τινὸς ἢ λύρας, τοῖς δικαίοις ἀνδράσι χρώμενον τὴν τῶν θεῶν ἡμῶν καὶ οὐρανίων ἀποκαλύψῃ γνώσιν»⁴. ὁ δὲ Μ. Βασίλειος⁵ νὰ ὑποστηρίξῃ, ὅτι «ταῦτά μοι εἴρηται πρὸς, σύστασιν τοῦ μηδὲ μέχρι συλλαβῆς ἀργόν τι εἶναι τῶν θεοπνεύστων ρημάτων»⁶ συνεπιβεβαιούντος καὶ τοῦ Χρυσοστόμου ὅτι «τῶν θεῶν Γραφῶν οὐδὲν περιττόν, οὐδὲν πάρεργόν ἐστι, κἂν ἴωτα ἔῃ, κἂν μία κεραία ἦ, ἀλλὰ καὶ ψιλῆ πρόσρησις πολλὰ πέλματος ἡμῖν ἀνοίγει νοημάτων. Καὶ τί λέγω ψιλῆ πρόσρησις; Πολλάκις καὶ ἐνὸς στοιχείου προσθήκη νοημάτων εἰσήγαγε δύναμιν. Καὶ τοῦτο ἐπὶ τῆς τοῦ Ἀβραάμ προσηγορίας ἐστὶν ἰδεῖν... Παύλου δὲ γραφόντος, μᾶλλον δὲ οὐ Παύλου ἀλλὰ τῆς τοῦ Πνεύματος χάριτος τὴν ἐπ' στολὴν ὑπαγορευούσης»⁷, δεῖ «μηδὲ βραχεῖαν λέξιν, μηδὲ συλλαβὴν μίαν παρατρέχειν τῶν ἐν ταῖς θείαις Γραφαῖς κειμένων. Οὐ γὰρ ρήματα ἐστὶν ἀπλῶς, ἀλλὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἁγίου ρήματα, καὶ διὰ τοῦτο πολὺν ἔστι τὸν θησαυρὸν εὐρεῖν καὶ ἐν μιᾷ συλλαβῇ»⁸. Τοιαύτην δ' ἔκτασιν προσέλαβεν ἡ τοιαύτη ἐκδοχή, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Ὁριγένης, μολοντί φαίνεται ἐχόμενος τῆς ὀρθοτέρας περὶ θεοπνευστίας ἐκδοχῆς, καθ' ἣν αὕτη συνίσταται εἰς ἐξύψωσιν τῶν ψυχικῶν δυνάμεων τοῦ ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐμπνευμένου⁹, δὲν δυσκολεύεται νὰ ἐκφρασθῇ περὶ τῆς Γραφῆς, ὅτι «πρέπει τὰ ἅγια γράμματα πιστεύειν μηδεμίαν κεραίαν ἔχειν κενὴν σοφίας Θεοῦ· ὁ γὰρ ἐντειλόμενος ἐμοὶ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ λέγων. Οὐκ ὀφθήσῃ ἐνώπιόν μου κενός⁶, πολλῶ πλεον αὐτὸς οὐδὲν κενὸν ἔρει»⁷. Πρὸς τὰς μαρτυρίας ταύτας, τῶν ὁποίων ἡ παρτίθεσις θὰ ἦδύνατο νὰ συνεμισθῇ, ἀναφερόμεθα οὐχὶ πρὸς ὑποστηρίξιν τῆς ἐκδοχῆς, ὅτι ἡ θεοπνευστία μετέβαλε τοὺς ἱεροὺς συγγραφεῖς

1. Λόγος παραινενικός πρὸς Ἑλληνας κερ. 8, Migne 6, 258.

2. Εἰς τὴν ἑξαήμερον VI, 11. ἔκδοσις Garnier τομ. 1 σελ. 86.

3. Εἰς τὸ Ἀσπάσασθα Προσκίλλαν καὶ Ἀκύλαν Λόγ. α'. κερ. 1—2. Ἐκδ. Montfaucon τομ. 3 σελ. 207.

4. Ὁμιλία ΙΕ' εἰς τὴν Γένεσιν κερ. 1 Montf. 4, 137.

5. «Οἱ ἐν Ἰουδαίοις προφήται... διὰ τῆς πρὸς τὴν ψυχὴν αὐτῶν, ἵν' οὕτως ὀνομάσω ἀφῆς τοῦ καλουμένου ἁγίου Πνεύματος διορατικώτεροι τε τὸν νοῦν ἐγίνοντο καὶ τὴν ψυχὴν λαμπρότεροι». Ποιεῖται δ' εὐθὺς ἀντίθεσιν τῆς ἐμπνεύσεως ταύτης πρὸς τὴν ἔκστασιν τῆς Πυθίας παρατηρῶν, ὅτι «ποδαπὸν νομιστέον πνεῦμα τὸ σκότος καταχεῖαν τοῦ νοῦ...» (Κατὰ Κέλσου VII, 4 Migne 11, 1425).

6. Ἐξοδ. λδ 20.

7. Φιλοκαλία Ἐκδ. Κωνταβρυγίας 1858 σελ. 19, Παρὰ Κ. Hagenbach, A history of Chr. Doctrines μετάφρ. Ἀγγλικῆ Edinburgh, 1883 Τομ. Α'. σελ. 120. Ὁ αὐτὸς παραθέσει καὶ ἐκ τῆς Ὁμιλίας εἰς Ἐξοδ. I, 4 τὸ ἐπίμνηνον χωρίον τοῦ Ὁριγένης: «Ego credens verbis Domini mei Jesu Christi, in lege et Prophetis iota quidem unum aut apicem non puto esse mysteriis vacuum, nec puto aliquid horum transire posse, donec omnia fiant».

1. Ἀθηναγόρου, Πρεσβεία περὶ χριστιανῶν κερ. 9, Migne 6, 908. Περὶ καὶ κερ. 7.

2. Εἰρηναίου, Κατὰ αἰρέσεων, 28.

3. Κυρίλλου εἰς τὸν Ἠσαΐαν βιβλ. III, τόμ. II Migne 70, 656.

εις τελείως παθητικά ὄργανα, ἢ ὅτι ἐν ἐκστάσει διατελοῦντες συνέγραφον οὗτοι καθ' ὑπαγόρευσιν τοῦ Πνεύματος δίκην ὑπογραφέως. Ζητοῦμεν ἀπλῶς νὰ ὑπειθυμίσωμεν, ὅτι καὶ τοιαύτη τις ἐκδοχὴ δὲν εἶνε ξένη πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας ἐκκλησίας. Κατὰ συνέπειαν δὲ καὶ ὁ ὑπὸ τῆς νεωτέρας ὀρθοδόξου θεολογίας συνδυασμὸς ταύτης μετὰ τῆς ἄλλης ἐκδοχῆς καθ' ἣν ἐν τῇ θεοπνευστίᾳ δὲν αἴρεται ἡ ἀτομικότης ἐκίστου τῶν θεοπνεύστων συγγραφέων, καθὼς μάλιστα ὁ συνδυασμὸς οὗτος ἐγένετο ὑπὸ τῶν ἀειμνήστων Ἀλεξάνδρου Λυκούργου, Ζήκου Ρώσση, Ἐμ. Ζολώτα καὶ Χρ. Ἀνδρούτσου, ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως κατὰ τὴν ἐν τῷ Σπαρτίῳ ἐντρίτῳ (ἐν σελ. 74) μεταγενεστέραν διατύπωσιν, τυγχάνει ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου κατὰ πάντα ἀποδεκτός, ἅτε συνενῶν πάντα τὰ ἐν τῇ ἱερᾷ Παραδόσει καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῶν Πατέρων στοιχεῖα, τὰ ἀλλαγῶν μὲν μεμονωμένως, ἐνιαχοῦ δέ, ὡς ἐν τῷ Ὁριγένη, ἐν τινι δὲ βαθμῶ καὶ παρὰ τῷ Χρυσοστόμῳ καὶ ἐν τῷ μνημονευθέντι Παραινεικῶ λόγῳ πρὸς Ἑλληνας¹, συνδεδυασμένως ἀπαντῶντα.

§ 2. Ἄλλ' ὁ πανοσιολογιώτατος συγγραφεὺς ἐπιγόμενος ν' ἀποδείξῃ, ὅτι μόνον ἐπιστάσιαν τοῦ Πνεύματος δέον νὰ ἀποδίδωμεν εἰς τοὺς θεοπνεύστους συγγραφεῖς τῆς Κ. Δ., διατίθειται, ὅτι ἀποκλείεται ἀπ' αὐτῶν ἡ θεοπνευστία αἰε περικλείουσα αὐτὴ ἐν ἑαυτῇ πάντοτε τὴν ἐννοιαν τοῦ ὄλως νέου, δημιουργικοῦ καὶ πρωτοτύπου, τοῦ μηδέποτε πρότερον ὑπάρχαντος καὶ τὸ πρῶτον ἦδη φανερωμένου εἰς τὴν ἀνθρωπότητα» (σελ. 34). Νέον δὲ τι κατὰ τὸν συγγραφεῖα δὲν ἐδιδάχθη ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, διότι καὶ αὐταὶ αἱ ἐν τῇ Κ. Δ. χαρακτηριζόμεναι ὡς θεολογικαὶ θεωρίαι, οἷαι ἡ περὶ τοῦ Λόγου διδασκαλία τοῦ Ἰωάννου, ἡ περὶ Ἐκκλησίας, πίστεως καὶ δικαιοσύνης διδασκαλία τοῦ Παύλου, καθὼς καὶ ἡ περὶ τῆς εἰσόδου τῶν ἐθνικῶν εἰς τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ θεολογία αὐτοῦ—ἄς προσθέσωμεν καὶ ἡ περὶ ἀρχιερωσύνης τοῦ Χριστοῦ διδασκαλία τῆς πρὸς Ἐβραίους—κατὰ τὸν οὐσιαστικὸν πυρῆνα ἐπανερχόμεναι εἰς τὸ κήρυγμα τοῦ Ἰησοῦ δὲν εἶνε προσθήκη νέου τινοῦ μὴ προϋπάρχοντος, ἀλλ' ἀπλῶς πρόδοδος τις ἀνευ μεταβολῆς τῆς οὐσίας (σελ. 45). Θὰ μᾶς ἐπιτραπῇ καὶ πάλιν νὰ μὴ συμφωνήσωμεν πρὸς τὴν ἐκδοχὴν ταύτην τοῦ κ. καθηγητοῦ. Διότι, ὅτι καὶ οἱ ἀπόστολοι, εἶχον ἀποκαλύψεις, δὲν ἀρνεῖται καὶ αὐτός, ἀφοῦ ἐν σελ. 37 τῆς μελέτης αὐτοῦ μνημονεύει τῆς ἐν Πραξ. (ι' 10) ἐκστάσεως τοῦ Πέτρου, ἢ δ' ἐκστασις ὁμολογεῖται ὑπὸ

1. Ἡ ἐν τῇ ἀνωτέρῳ παραθεσίῳ περικοπῇ ἐκ τοῦ Λόγου τούτου φράσις «καθαροὺς ἑαυτοὺς τῇ τοῦ θείου Πνεύματος παρασχεῖν ἐνεργείᾳ» συνυπονοεῖ καὶ βαθμὸν τινα ἐνεργητικῆς συμμετοχῆς τῶν ἱερῶν συγγραφέων ἐν ὑπὸ τοῦ Πνεύματος χρησιμοποίησιν τούτων ὡς ὀργάνων αὐτοῦ. Ἡ αὐτὴ ἰδέα ἐκφράζεται σαφέστερον καὶ ὑπὸ τοῦ Χρυσοστόμου ἐν τοῖς ἐξήξ: «Καθάπερ γὰρ τινα λύραν εὐάρμοστον καὶ λιθοκόλλητον χρυσοῦς ἔχουσαν φθόγγου, οὕτω τὴν αὐτοῦ παρασκευάσας ψυχὴν ἔδωκε δι' αὐτῆς μέγα τι καὶ ὑψηλὸν ἐνηχῆσαι τῷ Πνεύματι. Ὡς οὖν οὐκέτι ἀλιεῶς, οὐδὲ τοῦ υἱοῦ Ζεβεδαίου, ἀλλὰ τοῦ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ εἰδότες, τοῦ Πνεύματος λέγω, ταύτην ἀνακρουμένον τὴν λύραν, οὕτως ἀκούωμεν». (Εἰς τὸν Ἰωάννην Ὁμιλ. Α καφ. 1-2 Montf 8 σελ. 3).

τοῦ ἰδίου ὅτι εἶνε μορφὴ θεοπνευστίας καίτοι ἡμεῖς θὰ ἐχαρκτηρίζομεν ταύτην ὡς μορφὴν ἀποκαλύψεως. Ὁ Παῦλος ἐξ ἑτέρου ὁμιλεῖ περὶ σκόλοπος, ὁ ὁποῖος ἐδόθη αὐτῷ «τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων, ἵνα μὴ ὑπερβῆται» καὶ περὶ ἐκστατικῆς καταστάσεως, καθ' ἣν ἤρπαγη, «εἴτε ἐν σώματι εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος οὐκ οἶδε», εἰς τὸν Παράδεισον, ἐνθα «ἤκουσεν ἀρρητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι»¹. Ὁμιλεῖ δ' ἐπὶ οὗτος περὶ χαρισμάτων γλωσσολαλιῶν, τοῦτ' αὐτὸ ἐκστατικῶν, ἀφοῦ ὁ ἐν αὐταῖς λαλῶν προσήυχετο γλώσση, καθ' ὃν χρόνον ὁ νοῦς αὐτοῦ ἄκαρπος ἦν² καὶ περὶ αἰφνιδίας «ἀποκαλύψεως» τοῦ προφητικοῦ χαρίσματος εἰς ἄλλον καθήμενον, ὅποτε ὁ πρῶτος ἔδει νὰ σιγῇ³. Βεβαίῳ δὲ καὶ περὶ ἑαυτοῦ ὁ Παῦλος, ὅτι ἐλάλει γλώσσας, καὶ δὴ ὑπὲρ πάντας τοὺς ἐν Κορίνθῳ⁴. Ἀλλὰ καὶ ὁ συγγραφεὺς τὸ φέρον τὸν χαρακτηρισιτικώτατον τίτλον Ἀποκάλυψις βιβλίον τῆς Κ. Δ. Ἰωάννης, πῶς ἐνεπνεύσθη τοῦτο; Οὐχὶ «γενόμενος ἐν πνεύματι» καὶ θεώμενος ὀπτασίας ἀποκαλυπτομένας αὐτῷ παρὰ Κυρίου; Ὁ ἰσχυρισμὸς λοιπὸν τοῦ συγγραφέως, καθ' ὃ οἱ συγγραφεῖς τῆς Κ. Δ. μόνον τῆς ἐκστασίας τοῦ Πνεύματος ἔτυχοι, ἀντιλέγεται ὑπὸ ρητῶν τῆς Κ. Δ. μαρτυριῶν.

§ 3. Ὡσαύτως τοιμῶμεν νὰ χαρακτηρίσωμεν ὡς ἀβάσιμον καὶ τὴν ἄλλην γνώμην τοῦ συγγραφέως, καθ' ἣν ἐν τῇ ἀποκαλύψει ἢ ἐν τῇ θεοπνευστίᾳ μεταδίδεται τὸ ὄλως νέον καὶ μηδέποτε πρότερον ὑπάρχον καὶ ἦδη τὸ πρῶτον φανερωμένον. Χαρακτηρίζομεν δὲ αὐτὴν ὡς ἀβάσιμον⁵ (1) διότι ἐν αὐτῇ τῇ Κ. Δ. ἡ ἀλήθεια τῆς εἰσδοχῆς καὶ τῶν ἐθνικῶν εἰς τὴν διὰ τοῦ Χριστοῦ σωτηρίαν χαρακτηρίζεται ρητῶς ὑπὸ τοῦ Παύλου ὡς μυστήριον «δὲ ἑτέρας γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν Πνεύματι»⁶. Ὅντως δὲ ἡ ἀλήθεια αὕτη, καίπερ ὑπὸ τοῦ Κυρίου πρότερον διδαχθεῖσα καὶ ὑπὸ τῶν τῆς Π. Δ. προφητῶν προκηρυχθεῖσα, δι' ὄραματος, ἐπιπεσούσης εἰς αὐτὸν ἐκστάσεως⁷, ἀποκαλύπτεται καὶ πάλιν εἰς τὸν Πέτρον⁸. (2) Αὐτὸ τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐδιδάχθη εἰς τὸν Παῦλον «δι' ἀποκαλύψεως»⁹. Τίνα δ' ἐννοιαν ἔχει ὁ ὄρος οὗτος, ἐξηγεῖται πλήρως ὑπὸ τῶν ἐρμηνευτῶν παρατηρούντων, ὅτι ἐδιδάχθη ὁ Παῦλος «οὐ διὰ ρημάτων μόνον, ἀλλὰ καὶ δι' ἐλλάμψεως τὴν ψυχὴν αὐτοῦ φωτισύσης»¹⁰. Διότι αὐτὸς ὁ Θεὸς «εὐδόκησεν ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν αὐτῷ»¹¹. «Τοῦτέστιν οὐ τοῖς ἐκτὸς ὀφθαλμοῖς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐντὸς»¹² «τῆς ἀποκαλύψεως καταλαμπούσης αὐτοῦ τὴν ψυχὴν»¹³ «εἰς τὸν ἐντὸς ἀνθρώπον τῆς γνώσεως ἐμβαφείσης»¹⁴ «καὶ τοῦ Χριστοῦ ἐν αὐτῷ λαλοῦντος»¹⁵. Ἐντεῦθεν καὶ δὲν

1. Β'. Κορινθ. ιβ' 7, 3—4.
2. Α'. Κορινθ. ιδ' 14.
3. Αὐτοῦ. 29—30. 4. Αὐτοῦ. 18.
5. Ἐφεσ. γ' 5. 6. Πράξ. ι' 10.
7. Γαλατ. α' 12.
8. Ζιγαβηνὸς εἰς τὸ ἀνωτ. χωρίον.
9. Γαλατ. α' 16.
10. Ζιγαβ. εἰς τὸ Γαλ. α' 16.
11. Χρυσόστομος αὐτόθι.
12. Θεοφύλακτος αὐτόθι.
13. Οἰκουμένιος αὐτόθι.

ἀναβαίνει εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ αὐτοῦ ἀποστόλους, ἵνα διδαχθῇ παρ' αὐτῶν, ἀλλ' ἀπῆλθεν εἰς Ἀραβίαν'. (3) Ἀλλὰ καὶ τὸ ὅπως νέον, ὅπως ἐκδέχεται αὐτὸ ὁ κ. καθηγητῆς, θὰ ἠδύνατο νὰ περιορισθῇ ἐν τῇ διὰ τοῦ Ἰ. Χριστοῦ ἀποκαλύψει μόνον εἰς τὸ γεγονὸς τῆς σαρκώσεως τοῦ Λόγου ἐξ ἑνός, εἰς τὴν διὰ τῆς ἀπολύτου ἀναμαρτησίας καὶ ἠθικῆς τελειότητος ἐνσάρκωσιν τοῦ τελείου ἠθικοῦ προτύπου ἐξ ἑτέρου καὶ εἰς τὸν ἀπολυτωτικὸν θάνατον τοῦ Κυρίου καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐτοῦ μετὰ τῆς εἰς οὐρανὸν ἐνδόξου καθέδρας ἐκ τρίτου, Ὡς πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Κυρίου θὰ ἠδύνατο τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι αὕτη ἐν σέρεματι, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἀρκούντως ἀνεπτυγμένη ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ Π.Δ. Διότι καὶ τῆς περὶ πατρότητος τοῦ Θεοῦ διδασκαλίας, ἀκόμη καὶ τῆς περὶ Τριάδος τοιαύτης καὶ τῆς περὶ ἀντιπροσωπευτικοῦ θανάτου τοῦ Χριστοῦ διδασκαλίας καὶ τῆς περὶ καινῆς ἐντολῆς τοιαύτης εὐρίσκωμεν δι' ἄλλα μὲν σημεῖα ὑπαινιγμούς, δι' ἄλλα δὲ σαφεῖς γραμμάς, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ ἐπαρκεῖς ἀναπτύξεις ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ. Θὰ ἐδικαιούμεθα ἄρα γε διὰ τοῦτο νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀνακριβῶς καὶ περὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος ἀποκάλυψις; (4) Ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν προφητειῶν τῆς Π. Διαθήκης, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ κ. καθηγητῆς δέχεται θεοπνευστίαν, θὰ ἠδύνατο τις νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι δὲν εὐρίσκειται καὶ ἐν αὐταῖς τὸ ἐξ ὁλοκλήρου νέον, καθὼς ἐκδέχεται τοῦτο ὁ πανοσιολ. συγγραφεὺς, Μόνον ἐν τῷ πρὸς τοὺς πρωτοπλάστους πρωτευαγγελίῳ θὰ ἠδύνατο νὰ λεχθῇ, ὅτι ὑπάρχει τὸ ἐξ ὁλοκλήρου νέον. Αἱ λοιπὴν προφητεῖαι τῆς Π.Δ. περὶ τὸν πρωταρχικὸν τοῦτον πυρῆνα στρέφονται καὶ δύνανται νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς ἀναπτύξεις αὐτοῦ, τὰ δ' ἐκάστοτε προστιθέμενα ὑπὸ τῶν διαφόρων προφητῶν νέα χαρακτηριστικὰ ἀποτελοῦσι λεπτομερεῖας, αἱ ὅσαι κατ' οὐδὲνα λόγον θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς προσθήκαι οὐσιωδέστεραι τῶν διὰ τῶν ἐν τῇ Κ.Δ. θεολογικῶν θεωριῶν γενομένων προσθηκῶν. Ταῦτα ἰσχύουσι καὶ ὡς πρὸς τὴν λοιπὴν θρησκευτικὴν διδασκαλίαν τῶν προφητῶν, ἥτις θὰ ἠδύνατο νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς περαιτέρω ἀνάπτυξις τῆς ἐν τῇ Πεντατεύχῳ ἀποκαλύψεως. Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐμφαίνεται σαφῶς, ὅτι τὸ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως θεωρούμενον ὡς κύριον γνώρισμα τῆς θεοπνευστίας, ἥτοι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ἀπολύτως νέου, δὲν εἶνε καὶ πράγματι τοιοῦτον.

B'.

Ἄλλ' ὁ συγγραφεὺς ἐζήτησε τὴν θέσιν αὐτοῦ νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ δι' ἄλλης ἐπιχειρηματολογίας, τῆς ὁποίας τὰ κύρια σημεῖα θὰ ἐκθέσωμεν εὐθὺς.

§ 1. Θὰ ἐτολμῶμεν πρωτίστως νὰ παρατηρήσωμεν γενικώτερον, ὅτι παρὰ τὴν περὶ ἱερᾶς παραδόσεως ὀρθόδοξον ἀντίληψιν αὐτοῦ καὶ τὴν περὶ τὰς Γραφὰς εἰδημοσύνην του δὲν παρουσιάζεται ὁ συγγραφεὺς ἀναζητῶν εἰς τὰς δύο ταύτας πηγὰς τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας τὰ στηρίγματα τῆς ἐπιχειρηματολογίας αὐτοῦ. Κατὰ τὸ πλεῖστον στηρίζει ταύτην ἐπὶ ἰδίων

1. Γαλατ. α. 17.

συλλογισμῶν ἀσυμφώνως πρὸς τὸ καὶ ὑπὸ τῶν Πατέρων παρεχόμενον ὑπόδειγμα, οἱ ὅποιοι τὰς διαφόρους αὐτῶν θεολογικὰς ἀναπτύξεις καὶ θεωρίας πάντοτε ἀνεζήτησαν νὰ στηρίξωσιν οἱ μὲν παλαιότεροι ἐπὶ πλήθους χωρίων τῆς Γραφῆς, ἀπὸ δὲ τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς συνόδου συνδεδασμένως καὶ μετ' ἀποφάνσεων προγενεστέρων Πατέρων. Ἀσφαλῶς τοῦτο θὰ ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι αἱ περὶ θεοπνευστίας, ἐμπνεύσεως, φωτισμοῦ, ἐπιστασίας κ.λ.π. διακρίσεις δὲν ἔχουσιν ἐν πλάτει καὶ συστηματικῶς ἀναπτυχθῆ ὑπὸ τῶν Πατέρων, οὐχὶ δὲ εἰς τὸ ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἀγνοεῖ ὅτι πάντοτε μὲν, μάλιστα δ' ἐπὶ δογματικῶν ζητημάτων οἱ συλλογισμοὶ καὶ αἱ ἐπινοαὶ αἱ ἀνθρώπιναι τυγχάνουσιν ἐπισφαλεῖς. Πάντως θὰ ἀνέμενε τις δαψιλεστέραν τὴν ἀπὸ τῆς Γραφῆς καὶ τῆς ἱερᾶς Παραδόσεως τεκμηρίωσιν, ἀφοῦ ὁ συγγραφεὺς μετὰ τομῆς πολλῆς μονονουχὶ πατάσων πάντας τοὺς συγχρόνους ὀρθοδόξους συγγραφεῖς ἀπὸ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρου μέχρι τοῦ Ρώση καὶ τοῦ Ἀνδρότσου κατηγορεῖ αὐτοὺς ὡς «τραγικῶς παρερμηνεύσαντας τὴν πληρότητα τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκαλύψεως» (σελ. 41), ἐπειδὴ εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῆς Κ. Δ. δὲν ἀπέδωκαν μόνον ἐπιστασίαν ἀλλὰ καὶ θεοπνευστίαν. Θὰ ἀνέμενε τις ἐπὶ πλέον νὰ μὴ περιορίσῃ τὴν ἢν ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν βιβλιογραφίαν εἰς μόνας τὰς ἐν τῇ σελ. 5 τῆς μελέτης αὐτοῦ σημειουμένας συγγραφάς, ἐξ ὧν παραλείπεται οὐ μόνον ἡ Συμβολικὴ τοῦ Μεσολοῦ καὶ εἰ τι ἄλλο ὑπὸ τῶν νεωτέρων ὀρθοδ. θεολόγων ἐγγραφῆ, ἀλλὰ καὶ ἡ πλουσιωτάτη ξένη βιβλιογραφία, ἐν τῇ ὁποίᾳ διὰ μακρῶν ἐξητάσθη καὶ σχεδὸν εἰπεῖν ἐξηγητήθη τὸ περὶ θεοπνευστίας τῆς Γραφῆς ζήτημα. Μετὰ τὴν γενικὴν ταύτην παρατήρησιν περὶ τῆς ἐπιχειρηματολογίας τοῦ συγγραφέως ἐρχόμεθα εἰς τὰ ἐπὶ μέρους αὐτῆς.

§ 2. Ἐν τῶν κυρίων σημείων τῆς ἐπιχειρηματολογίας ταύτης εἶνε ἡ ἐν σελ. 12 τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος μελέτης ἀναπτυσσομένη ἐνστασις περὶ εἰσαγομένης διαρχίας ἐν τῇ ἐκτιμῆσει τῶν πηγῶν τῆς θείας ἀποκαλύψεως. Δηλαδή προκειμένου μὲν περὶ τῆς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀποστολικῆς παραδόσεως αὕτη διαφυλάττεται ἀνόθευτος διὰ μόνης τῆς ἐπιστασίας τοῦ Πνεύματος, ἢν καὶ θεωροῦμεν ἐπαρκῆ, χωρὶς νὰ θεωρῶμεν ἀναγκαίαν καὶ τὴν θεοπνευστίαν, μολονότι ἡ ἐμπνευσις τοῦ Πνεύματος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δὲν ἀποτελεῖ προσωπικὸν κλῆρον ἐπὶ μέρους ἀτόμων, ἀλλὰ προνόμιον τῆς ὅλης ἐκκλησίας. Καὶ ἐρωτᾷ ὁ συγγραφεὺς, πῶς διὰ τὴν διατύπωσιν τοῦ ἐγγράφου λόγου θεωρεῖται ἀναγκαία καὶ ἡ θεοπνευστία, ἀφοῦ εἶνε ἀρκετὴ ἡ ἐπιστασία διὰ τὴν ἀνόθευτον διατήρησιν τῆς ἀγράφου παραδόσεως, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ καὶ τὸ μεγαλύτερον τμήμα τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ, διότι περιλαμβάνει εὐρύτερον περιθώριον γνωμῶν, ἥτοι τὰς γνώμας τῶν ἐβδομήκοντα ἀποστόλων καὶ ἄλλων ἱερῶν προσώπων, αὐτοπτῶν τοῦ Σωτῆρος; Καὶ ὡς πρὸς μὲν τὸ τελευταῖον τοῦτο θὰ εἴχομεν νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι οὐδενὸς ἴδιαι γνώμαι παρεσέδυσαν εἰς τὴν ἀποστολικὴν παράδοσιν, ἀλλὰ διεσώθη καὶ ἐν αὐτῇ τὸ ἐνιαῖον, ἀνόθευτον, ἀδιαίρετον, ἀμετάβλητον καὶ παρὰ πᾶσι τὸ αὐτὸ εὐαγγέλιον, περὶ τοῦ ὁποίου ἔλεγεν ὁ Παῦλος

«εἴτε εὖν ἐγώ, εἴτε ἐκεῖνοι οὕτω κηρύττομεν καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε»¹ καὶ περὶ τοῦ ὁποίου ἔγραψεν ὁ Χρυσόστομος «κἀν μυρίοι γράψωσιν εὐαγγέλια, τὰ δὲ αὐτὰ γράψωσιν, ἐν ἔστι τὰ πολλά. Τὸ γὰρ ἐν καὶ τὸ οὐχ ἐν οὐ τῷ τῶν γραφόντων ἀριθμῷ, ἀλλὰ τῇ ταυτότητι καὶ ἐτερότητι τῶν λεγομένων κρίνεται»². Ὡς πρὸς δὲ τὴν δισχολίαν, ἣν ἀνακαλύπτει ὁ συγγραφεὺς ὀφείλεται ἡ ἀνακάλυψις αὕτη εἰς τὴν σύγχυσιν μεταξὺ τῆς διατυπώσεως καὶ τῆς διατηρήσεως τοῦ ἀνοθέυτου. Ἄλλο διατύπωσης καὶ ἄλλο διατήρησις ἀνόθευτος. Ἡ διατύπωσις τόσον ἢ προφορικῆ, ἢ διασφραζομένη ὡς ἱερὰ παράδοσις, ὅσον καὶ ἡ ἔγγραφος, ἢ ἐν τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ, ἐγένετο ὑπὸ τὴν αὐτὴν καθοδηγίαν τοῦ Πνεύματος. Ἡ ἀνόθευτος δὲ διατήρησις καὶ ἀλάθητος ἐρμηνεία τῶν δύο τούτων πηγῶν γίνεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν τοῦ Πνεύματος. Καὶ ἐξηγουμένθα ἐπὶ τὸ σαφέστερον. Ὁ συγγραφεὺς ἐν σελ. 65 τῆς μελέτης αὐτοῦ φαίνεται ἀναγνωρίζων τὴν ἐξέχουσαν καὶ ἰδιαίχουσαν ὅλως θέσιν τῶν ἀποστόλων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Δὲν συνάγει ἐν τούτοις τὰς ἐκ τῆς προϋποθέσεως ταύτης συνεπειὰ καὶ παρέχει τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι παρατρέχει τὸ γεγονός, ὅτι ὁ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἄγραφος τοῦ Θεοῦ λόγος εἶνε καὶ οὗτος ἀποστολικὴ παράδοσις καὶ ὅτι τόσον τὸν γραπτὸν, ὅσον καὶ τὸν προφορικὸν τοῦτον λόγον παρέλαβεν ἡ ἐκκλησία ἀπὸ τῶν ἀποστόλων. Καὶ ἵνα κατὰ Ἑβραϊστὸν εἴπωμεν «τὴν ἀλήθειαν παρὰ τῆς ἐκκλησίας εὐκόλον ἔστι νὰ λαμβάνωμεν, ἀφοῦ εἰς αὐτὴν ὡς εἰς θεματοφύλακα οἱ ἀπόστολοι τὸν πλοῦτον τῆς ἀληθείας συνήγαγον»³ ἢ ἐπὶ τὸ σαφέστερον κατὰ τὸν Τερτυλλιανὸν τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐκκλησίαι ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, οἱ ἀπόστολοι ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, ὁ Χριστὸς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ ἔλαβεν⁴» ἐξ οὗ καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς ἀποδίδει ἰδιαίτερον σπουδαιότητα εἰς τὰς μητροπόλεις ἐκκλησίας, εἰς ἃς ἐκήρυξαν αὐτοὶ οἱ ἀπόστολοι. Ἐντεῦθεν ἡ ἐκκλησία καὶ οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν πιστοὶ παρουσιάζονται «ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ»⁵. Ὀνομάζονται δὲ οἱ ἀπόστολοι θεμέλιοι τῆς ἐκκλησίας οὐ μόνον ὡς πρῶτοι πιστεύσαντες καὶ πρὸ πάντων τεθέντες εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ διότι «τὸ τούτων κήρυγμα κρηπίς καὶ ὑποβάθρα τῆς ἐκκλησίας ἐστίν»⁶.

Ἐφ' ὅσον λοιπὸν εἰς τὰ ἐπὶ μέρους ἄτομα ταῦτα ἐνεπιστεύθη ὁ Κύριος τὴν ἀποκάλυψιν αὐτοῦ, ἵνα δι' αὐτῶν διαβασθῇ ὁ θησαυρὸς οὗτος τῆς θείας ἀποκαλύψεως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, εἶνε λοιπὸν ζήτημα

ὅτι τὰ ἐπὶ μέρους ταῦτα ἄτομα, ἀκριβῶς διότι ἦσαν ἐπὶ μέρους ἄτομα, ὑπῆρχεν ἀνάγκη καὶ δι' ἰδιαίτερου φωτισμοῦ καὶ ἐμπνεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος νὰ κτηθοδηγηθῶσιν; Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ ἀποστολικὴ παράδοσις διεβιβάσθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τῶν αὐτῶν προσώπων, τινὰ τῶν ὁποίων καὶ γραπτῶς διετύπωσαν τὸ ἀποστολικὸν κήρυγμα, πρὸς τί γίνεται διάκρισις ἐπιστασίας ὡς πρὸς τὴν ἱερὰν παράδοσιν μὴ δικαιολογούσης τὴν θεοπνευστίαν τῆς Κ. Διαθήκης; Καὶ ἡ ἱερὰ παράδοσις προσέρχεται ἀπὸ τοὺς αὐτοὺς θεοπνεύστους ἄνδρας, ἢ δὲ Ἐκκλησία διαφυλάττουσα καὶ ἐρμηνεύουσα εἴτε τὸν γραπτῶς εἴτε τὸν προφορικῶς ἐκ τῆς αὐτῆς πηγῆς ἦται τὸν ἀπὸ τῶν αὐτῶν θεοπνεύστων ἀνδρῶν προσληθόντα καὶ παραδοθέντα αὐτῇ ἀσύλητον θησαυρὸν ἔχει ἀνάγκη τῆς ἐπιστασίας τοῦ Πνεύματος πρὸς ἀνόθευτον διαφύλαξιν οὐ μόνον τοῦ ἀγράφου, ἀλλὰ καὶ τοῦ γραπτοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος.

Δὲν εἰσάγεται λοιπὸν διαρχία ἐν τῇ ἐκτιμήσει τῶν πηγῶν τῆς θείας ἀποκαλύψεως. Ἀμφότερα αἱ πηγὰ ἀποκαλύπτει κορυφῶς ἐκ μῆος καὶ τῆς αὐτῆς ρίζης ἀναφύονται, ἦτοι ρίζα καλεῖται ἀποστολικὸν κήρυγμα ἢ ἀποστολικὴ κατήχησις καὶ παράδοσις, ἢ ρίζα δ' αὕτη ἐστηρίχθη, ἐξετράφη καὶ διεκλιδώθη εἰς τὴν ἔγγραφον καὶ ἄγραφον ἀποστολικὴν παράδοσιν ὑπὸ τὴν ἐμπνευσιν, καθοδηγίαν καὶ ἐπιστάσιαν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ ὅταν ἐλάλουν οἱ ἄνδρες οὗτοι τὴν χριστιανικὴν ἀποκάλυψιν καὶ παρελάμβανε ταύτην ἡ ἐκκλησία ὡς ἀποστολικὴν ἄγραφον παράδοσιν, διετέλουν ἐξ ἴσου ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν καὶ ἐμπνευσιν τοῦ Πνεύματος, ὅσον καὶ ὅταν γραπτῶς ἐπαρέδιδον τὴν αὐτὴν ἀποκάλυψιν διὰ τοῦ κανόνος τῆς Κ.Δ. Ποῦ εἶνε λοιπὸν ἡ διαρχία;

(Συνεχίζεται)

ΠΑΝ. ΤΡΕΜΠΕΛΑΣ

ΒΑΣ. Κ. ΕΞΑΡΧΟΥ
ΥΦΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Ἡ ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ ΚΑΙ Ἡ ΣΥΜΒΟΛΗ ΑΥΤΗΣ Εἰς τὴν ἀΓΩΓὴν

[2]

Δ' Τὸ τέταρτον τμήμα τῆς θεωρίας τῆς λατρείας ἔχει ὡς ὑποκείμενον ἐρεύνης τὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἐμφανισθεῖσαν χριστιανικὴν λατρείαν¹.

1. Ἡ θεωρία τῆς λατρείας ἦτοι ἡ λειτουργικὴ ἐπιστήμη εἶναι βεβαίως ἱστορικὴ ἐπιστήμη. Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει ὁ ὅρος «ἱστορικὴ» καὶ «ἱστορία» νοητέος εὐρύτατα καὶ σχεδὸν ταυτοσήμως πρὸς τὸν ὅρον «πολιτισμὸς», ὥστε τὸ «ἱστορικὴ ἐπιστήμη» νὰ ἰσοδυναμῇ πρὸς τὸ «ἐπιστήμη τοῦ πολιτισμοῦ». Διότι τὸ αἰώνιον, τὸ ἐκτὸς χρόου καὶ χώρου, ἐνεφανίσθη καὶ ἐμφανίζεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ἦτοι ἐν χρόνῳ καὶ χώρῳ, ἔλαβε δὲ καὶ λαμβάνει τὰς ἀνηκούσας δυνατὰς μορφάς. Ἡ διάκρισις αὕτη τῆς ἱστορίας ἀπὸ τῆς ἱστορίας=πολιτισμὸς δὲν φαίνεται τηρουμένη πάντοτε παρὰ τῶν ἡμετέρων. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον εἶναι ἀνάγκη μεγάλης προσοχῆς κατὰ τὴν μελέτην σχετικῶν ἐργασιῶν, ἵνα ἀποφεύγηται σύγχυσις ἐνοικῶν καὶ πραγματῶν.

1. Α'. Κορινθ. ια 11.

2. Χρυσόστομος εἰς τὸ Γαλατ. α 7.

3. «Non oportet adhuc quarere apud alios veritatem quam facile est ab Ecclesia sumere, cum apostoli quasi in depositarium dives plenissime in eam contulerint omnia quae sunt veritatis» (III 4, I Migne 7, 855).

4. «Constat perinde omnem doctrinam quae cum illis ecclesiis apostolicis matricibus et originalibus fidei conspiret veritati deputandam, id sine dubio tenentem quod ecclesiae ab apostolis, apostoli a Christo, Christus a Deo accepit...» (De praescr. 20, 21).

5. Ἐφσ. β 20.

6. Ζηγαβηνὸς εἰς τὸ Ἐφσ. β 20.

* Εκάστη ἐποχὴ ἦλθεν εἰς σχέσιν πρὸς τὸ κατὰ χριστιανικὴν ἀντίληψιν Θεῖον καὶ ἐλάτρευσε Αὐτὸ κατὰ τοὺς οἰκείους αὐτῆ τρόπους. Οἱ χριστιανικοὶ θεμελιώδεις τρόποι ἐπικοινωνίας τοῦ πιστοῦ μετὰ τοῦ Θεοῦ ἔλαβον κατὰ τόπους καὶ ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ χρόνου διαφόρους μορφὰς κατὰ τὴν σύνθεσιν καὶ ἔκτασιν, ἐν συναρτήσει βεβαίως μετὰ τῶν καιρικῶν περιστάσεων τῆς καθόλου ζωῆς τῶν χριστιανῶν. Τὰς μορφὰς λοιπὸν ταύτας τῆς χριστιανικῆς λατρείας τόσον ἐν τῇ διαδοχικῇ των ἐξελίξει, ὅσον καὶ ἐν τῇ συναρτήσει των πρὸς τὸν ὑπόλοιπον πνευματικὸν βίον, ἔργον ἔχει καὶ νὰ κατανοήσῃ καὶ νὰ ἐκθέσῃ ἢ ἐπιστήμη τῆς χριστιανικῆς λατρείας.

Ἐννοεῖται, ὅτι ἡ ἱστορικὴ αὕτη ἔρευνα τῆς λατρείας πρὸς τῇ καθαρᾷ ἱστορικῇ γνώσει παρέχει ἡμῖν καὶ τὴν δυνατότητα γνώσεως τοῦ ἀμεταβλήτου καὶ γνησίου στοιχείου τῆς χριστ. λατρείας, περὶ οὗ ἐγένετο ἤδη ἀνωτέρω λόγος. Διότι ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐξελίξει ἐκδηλοῦται, ὡς γνωστόν, καὶ ἡ γνησία συνείδησις τῆς ἐκκλησίας περὶ τῶν αἰωνίων ἀληθειῶν καὶ νόμων.

Μετὰ τὴν συνοπτικὴν περιγραφὴν τοῦ ὀρίζοντος ἐρεύνης τῆς Θεωρίας τῆς λατρείας, στρέφωμεν νῦν τὴν προσοχὴν ἡμῶν εἰς τὸ δεύτερον μέρος τοῦ θέματος ἡμῶν, ἥτοι εἰς τὴν χριστιανικὴν ἀγωγὴν, ἵνα ἴδωμεν τὰ κύρια σημεῖα αὐτῆς καὶ εἰδικότερον, ποῦ δύναται νὰ δεχθῇ αὕτη τὴν ἐπικουρίαν ἐκ μέρους τῆς ἐν τοῖς πρόσθεν σκιαγραφηθείσης ἐπιστήμης τῆς λατρείας.

Ἐνταῦθα διὰ λόγους εὐκολίας ἐκθέσεως λαμβάνομεν ὡς βᾶσιν τὸ ἄλλοτε ἄλλαχού¹ χρησιμοποιηθὲν ὑφ' ἡμῶν διάγραμμα τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης ἥτοι ἐπιστήμησ τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς. Ἄφου δηλ. καὶ ἡ παιδαγωγικὴ ἐπιστήμη εἶναι ἐπιστήμη τοῦ πνεύματος, κατ' ἀνάγκην, ὅπως ἀκριβῶς καὶ ἡ σκιαγραφηθεῖσα Θεωρία τῆς λατρείας, θὰ ἔχη καὶ αὐτὴ τὰ ἑξῆς τέσσαρα τμήματα, ἥτοι:

1. Πρὸβλ. σχετικῶς καὶ πρὸς τὰ κατωτέρω «Ἐννοια καὶ περιεχόμενον τῆς ἱστορίας τῆς μορφώσεως». «Ἐκπ. Χρονικὰ» Τόμ. Α' σελ. 171 κ. ἑξ. Χωριστὴ ἔκδοσις 1933. Πρὸβλ. καὶ «Ἡ ἀρχὴ τῆς ἑξάτομι κεύσεως κλπ.» 1933, ἐν σελ. 21. «Περὶ τὴν δὲ γάνωσιν τοῦ ἔργου τῶν Παιδαγ. Ἀκαδημιῶν». «Ἐκπ. Χρονικὰ» τόμ. Β' σελ. 10 κ. ἑξ. «Ἡ συμβολὴ τῆς παιδαγ. ἐρεύνης εἰς τὸν συγχρονισμόν τοῦ χριστ. ἔργου «Ἀνάπλασις» 1935 καὶ χωριστὴ ἔκδοσις ὡς ἀριθ. 2 τῆς «Βιβλιοθήκης τῆς «Ἀναπλάσεως». «Τὰ προβλήματα τῆς θρησκ. καὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς» «Ἐκκλ. Βῆμα» ἀριθ. 34 (1935).

α'. *Τὸ γενικὸν ἥτοι φιλοσοφικὸν τμήμα*, τ. ἑ. τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἀγωγῆς ἢ ἄλλως φιλοσοφίαν τῆς μορφώσεως.

β'. *Τὴν θεωρίαν τοῦ μορφωτικοῦ ἔργου* ἥτοι τῆς ἐνεργοῦ ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας.

γ'. *Τὴν Ψυχολογίαν τῆς μορφώσεως*², ἥτοι τῶν ψυχικῶν—καὶ σωματικῶν—γεγονότων καὶ μορφῶν, ὅσα ἐμφανίζονται κατὰ τὴν δημιουργίαν καὶ ἐξέλιξιν τῆς ψυχοφυσικῆς διαπλάσεως τοῦ ὄλου ἀνθρώπου ὡς τελείου ἢ χριστιανοῦ.

καὶ δ'. *Τὴν ἱστορίαν τῆς μορφώσεως*, ἥτοι τὴν ἐν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου παρακολούθησιν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ τμήματος ἐκείνου τοῦ πνευματικοῦ βίου, ὅπερ ἐπειδὴ ἀποτελεῖ τὴν πηγὴν ἅμα καὶ συγκέντρωσιν τοῦ ἀνθρωπίνου πνευματικοῦ βίου, ὑπάγεται εἰς τὴν Ἰδέαν τῆς Παιδείας ἥτοι τὴν «Μορφωτικὴν Ἰδέαν».

Ἄς παρακολούθησωμεν νῦν δι' ὀλίγων ἐν ἑκάστον τῶν τμημάτων τούτων τῆς ἐπιστήμης τῆς ἀγωγῆς ἐν ἀναφορᾷ πρὸς τὸ ἐκάστοτε ἀντίστοιχον τμήμα τῆς ἐπιστήμης τῆς λατρείας, ἵνα οὕτω ἴδωμεν, εἰ ἂν καὶ ποῦ καὶ πῶς δύναται νὰ δοθῇ ἡ ἐπικουρία.

Α'. *Ἡ θεωρία τῆς ἀγωγῆς ἢ τῆς μορφώσεως*, ὡς τμήμα τῆς χριστιανικῆς καὶ τῆς καθόλου παιδαγωγικῆς, ἐξετάζει τὰ ἀκόλουθα κύρια προβλήματα.

1ον. *Τὴν ἰδεώδη μορφήν τοῦ τελείου ἀνθρώπου* ἥτοι τοῦ ὡς ἀληθῶς χριστιανοῦ. Ἡ μορφή αὕτη ἀποτελεῖ τὸ σύνολον τῶν ἀρετῶν καὶ ἱκανοτήτων καθόλου, ὅσαι συνιστῶσι τὸν ἰδεώδη τύπον τοῦ χριστιανοῦ. Περιλαμβάνει δηλ., ὅπως καὶ ἄλλως λέγεται, τὴν συγκρότησιν τοῦ μεμορφωμένου ἀνθρώπου, τοῦ τελείου χριστιανοῦ. Ἡ ἔρευνα τῆς μορφῆς ταύτης περιέχει δύο τινά, πρῶτον μὲν τὴν περιγραφικὴν ἀνάλυσιν, δεύτερον δὲ τὴν ὀλοκληρωτικὴν σύνοψιν. Ἀλλὰ καὶ ἡ συνοπτικὴ καὶ ἡ ἀναλυτικὴ ἔρευνα προϋποθέτουσι καὶ συμπληροῦσιν ἀλλήλας. Ἡ ἀναλυτικὴ ὅμως περιγραφικὴ ἔρευνα συμπεριλαμβάνει ὡς τμήμα τῆς καὶ τὴν θρησκευτικὴν πλευρὰν τοῦ ἀνθρώπου, ἥτοι ὡς λέγεται, τὴν θρησκευτικὴν συνείδησιν τοῦ μεμορφωμένου.

2. Πληρέστερον θὰ ἦτο «ψυχολογία καὶ σωματολογία τῆς μορφώσεως», ἀφοῦ πρόκειται περὶ ψυχικῶν ἅμα καὶ σωματικῶν γεγονότων καὶ φαινομένων. Μοβολεκτικῶς θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ὀνομασθῇ «Μορφωματολογία», καθ' ὅσον ὁ ὄλος ψυχοφυσικὸς ἀνθρώπος (die leib-seelische Gesamtverfassung ἢ Bildungsgestalt) διαπλάσσεται ἐνιαίως.—Ὅπως ὅποτε ὅμως τό γε νῦν ἔχον δύναται νὰ γίνεταί λόγος περὶ «ψυχολογίας τῆς μορφώσεως» ἐκ τοῦ ἐπικρατεστέρου.

Τὸ γενικὸν λοιπὸν τμήμα τῆς λειτουργικῆς ἐπιστήμης προβαίνει εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ διασάφησιν τῆς λατρείας ὡς δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ ἀρετῆς τοῦ χριστιανοῦ ἀνθρώπου προσφέρει ἐν ταυτῷ ἔτοιμον διαπεφωτισμένον τὸ θεωρητικὸν ὑλικόν, ὥστε καὶ ἡ Παιδαγωγικὴ νὰ εὐρίσκη αὐτὸ λογικῶς ἔτοιμον, ἐπεξεργασμένον. Ἐὰν δὲ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ μὲν λατρεία εἶναι τὸ κέντρον τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, ἡ δὲ θρησκευτικὴ καθόλου συνείδησις πέφυκε ὁρίζα πάσης ὀλοκληρωμένης ἀνθρωπίνης ὑποστάσεως, τότε καθίσταται καὶ εὐνόητος ἡ σπουδαία συμβολή, ἣν τὸ Γενικὸν θεωρητικὸν τμήμα τῆς λειτουργικῆς ἐπιστήμης προσφέρει ἢ δύναται νὰ προσφέρῃ εἰς τὴν Γενικὴν θεωρητικὴν ἔρευναν τῆς Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς.

Ἄλλ' οὐ μόνον εἰς τὴν θεωρίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν πράξιν ἔτι τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς δύναται νὰ προσφέρῃ τὸ Γενικὸν τοῦτο τμήμα τῆς λειτουργικῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης. Διότι εἶναι γνωστόν, ὅτι ἐπὶ τῆ βίβσει τοῦ γενικοῦ ἀνθρώπινου ἰδεώδους καθορίζεται καὶ ὁ συγκεκριμένος, γενικώτερος ἢ εἰδικώτερος, σκοπὸς τοῦ μορφωτικοῦ ἔργου ἢτοι τῆς ἀγωγῆς καὶ διδασκαλίας. Γνωρίζομεν πάντες, ὅτι πολὺς γίνεται λόγος, ἰδίᾳ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, περὶ θρησκευτικῆς μορφώσεως, περὶ θρησκευτικοῦ ἰδεώδους ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει κ. τ. ὄ. Δυστυχῶς ὅμως, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, δὲν ἠκούσθη μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης σαφῆς τις ὑπόδειξις περὶ τῶν συγκεκριμένων ἀρετῶν τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, τὰς ὁποίας θὰ πρέπη νὰ ἀναπτύξῃ ἡ ἐκπαιδευτικὴ ἐν τῷ σχολείῳ ἢ ἀλλαχοῦ ἐργασία.

Ἡ ἔλλειψις σαφῶν ὑποδείξεων προέρχεται, καθ' ἡμᾶς, καὶ ἐκ τῆς ἑλλείψεως ἐνδελεχοῦς θεωρητικῆς ἐρεῦνης· ἑλλείπει δηλ. μέχρι στιγμῆς ὁ φιλοσοφικὸς στοχασμὸς περὶ τῆς συστάσεως τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως ἐν τῷ χριστιανῷ. Αὕτη δὲ εἶναι καὶ ἡ αἰτία, δι' ἣν ἐρωτήματα, οἷον· «μὰ τί θὰ κάμωμεν; τί θὰ πρέπη συγκεκριμένως νὰ ἐπιδιώκωμεν, ὅπως γίνῃ;» κ. τ. ὄ. λαμβάνουσι τὰς γενικὰς καὶ ἀορίστους ἀπαντήσεις, οἷον· νὰ ἀναπτυχθῇ «θρησκευτικὸν συναίσθημα», «θρησκευτικὴ συνείδησις», «ἐκκλησιαστικὴ συνείδησις» κ. τ. λ. Ἀκριβῶς δὲ ἕνεκα τῆς ὑπαρχούσης ταύτης ἀσαφείας θεωρεῖται πολλάκις ὡς ἀρκούντως ἱκανοποιητικόν, ἐὰν ἀβέηθῶσιν αἱ ὠραι διδασκαλίας τῶν θρησκευτικῶν ἐν τοῖς σχολείοις, ἢ εἰάν, εἰ δυνατόν, μεταφερθῆ ὅσον πλεῖστον μέρος τοῦ ἐπιστημονικοῦ ὑλικοῦ, ὅπερ ἀποτελεῖ τὰς θεολογικὰς ἐπιστήμας, εἰς τὸ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τοῦ μαθήματος τῶν θρησκευτικῶν. Δυστυχῶς ὅμως κατ' αὐτὸν

τὸν τρόπον ἐλάχισται, νομίζομεν, ἐλπίδες δικαιολογοῦνται περὶ ἐπιτυχίας πραγματικῆς οὐσιώδους μορφωτικῆς ἀποδόσεως. Ἐὰν ὅμως γίνῃ συστηματικὴ ἔρευνα τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως καὶ ἰδίᾳ τῆς λατρευτικῆς, τότε ὑπάρχει ἐλπίς τις νὰ διευκολυνθῆ τὸ ἔργον τῆς θρησκευτικῆς χριστιανικῆς μορφώσεως. Διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ εἶναι πρόχειρος ἢ ζητηθησομένη βοήθεια διὰ τὴν θεωρίαν τῆς ἀγωγῆς, ὥστε αὕτη νὰ δυνηθῆ νὰ καθορίσῃ ἐπακριβῶς πλεόν καὶ σαφῶς τὰς ἐπιδιωκτέας θρησκευτικὰς ἀρετὰς. Μετὰ ταῦτα δὲ ἀσφαλῶς καὶ ἡ πράξις τῆς χριστιανικῆς ἀγωγῆς, ὅπουδήποτε καὶ ἂν γίνεται, δὲν θὰ παραπαίῃ πλεόν!

(Συνεχίζεται)

Ο ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ ΑΝΘΙΜΟΣ

ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ
ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ

«Τίς ἀρά ἐστιν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ Κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ; Μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἔλθῶν ὁ Κύριος αὐτοῦ εὐρήσει ποιοῦντα οὕτω» (Ματθ. 24,45.46.

Δὲν ἠδυνήθημεν εἰσέτι νὰ συνέλθωμεν ἐκ τοῦ προῶρου θανάτου προσφιλεστάτου ἀδελφοῦ, καὶ κελούμεθα πάλιν εἰς ἐξοδίους εὐχὰς καὶ ὕμνους ὑπὲρ ἑτέρου γεραροῦ μὲν ἀλλ' αἰφνηδῶς μεθισταμένου ἀπὸ τῆς προσκαιροῦ ταύτης ζωῆς, ἕξ Ἰσου προσφιλοῦς ἀδελφοῦ, τοῦ Μητροπολίτου Μαρωνείας καὶ Θάσου Ἀνθίμου, ἐν ἀκμῇ σωματικῶν καὶ πνευματικῶν δυνάμεων διατελοῦντος ἔτι. Ὁ Κύριος ἡμῶν συνιστῶν ἵνα γρηγορῶμεν, διότι ἀγνοοῦμεν τὴν ὥραν τοῦ ἐπερχομένου τέλους ἵνα ὦμεν ἔτοιμοι, διότι τὸ τέλος ἐπέρχεται ἐν ἡ ὥρᾳ οὐ προσδοκῶμεν, ἔμακάρισε τὸν πιστὸν δοῦλον καὶ φρόνιμον, ὃν αἰφνηδῶς ἐρχόμενος εὐρίσκει ἐκτελοῦντα τὸ καθήκον αὐτοῦ. Ὁ μακαρισμὸς οὗτος ἔχει τὴν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τοῦ ὅλως ἀδοκῆτος προκειμένου ἐνώπιον ἡμῶν ὡς νεκροῦ, τοῦ σεπτοῦ τούτου Ἱεράρχου, ὅστις μετὰ μακράν, ἡμίσεως περίπου αἰῶνος, διακονίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, εὐρέθη μέχρι τῶν τελευταίων αὐτοῦ στιγμῶν πιστῶς καὶ φρονίμως ἐκτελῶν τὴν παρὰ τοῦ Κυρίου ἐπὶ τοῦ πνευματικοῦ ποιμνίου ἀνατεθεισάν θεραπείαν. Διὰ τοῦτο εἶναι ἄξιος μακαρισμοῦ, αἰφνηδῶς πρὸς τὸν Κύριον μεθιστάμενος.

Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Ἀνθίμος, Γεώργιος Σαρίδης κατὰ κόσμον, ἐγεννήθη τῷ 1870 ἐν Ὑψωμαθείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τοῖς Σχολείοις δὲ αὐτῶν ἐδιδάχθη τὰ πρῶτα γράμματα. Ἐχὼν ἐκ μικρᾶς ἡλικίας κλίσιν πρὸς τὸ ἱερατικὸν στάδιον, τῷ 1885 εἰσήχθη εἰς τὴν ἐν Βαλαργᾶ τῆς ΚΠόλεως λειτουργοῦσαν τότε Κεντρικὴν Ἱερατικὴν Σχολήν. Τὴν Σχολὴν ἐκείνην ἔδρυσεν ὁ ἀείμνηστος καὶ μεγαλοπράγμων Πατριάρχης Ἰωακείμ ὁ γ'. Εἶχε προγηθεῖ αὐτοῦ κινήσις τις πρὸς μόρφωσιν τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου

της Ἐκκλησίας ΚΠόλεως ὑπὸ τοῦ ἐν ἔτει 1873 ἰδρυθέντος ἐν ΚΠόλει «Ἱερατικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συλλόγου». Τῷ ἐπιόντι ἔτει, ἐπὶ Ἰωακείμ β', ἰδρύθη ἡ ἐν Μουχλίῳ «Ἱερατικὴ Σχολή», εἰς ἣν ἐφοίτησαν οὐ μόνον νέοι παρασκευαζόμενοι πρὸς τὴν Ἱερωσύνην, ἀλλὰ καὶ κειροτονημένοι Διάκονοι. Δυστυχῶς τῷ 1877 ἐκάει τὸ οἰκοδόμημα τῆς Σχολῆς ἐκείνης, διαλυθείσης. Μετὰ ἐν ἔτος ἀνήρχετο τὸν ἐνδοξον Πατριαρχικὸν θρόνον, ἐπευφημούμενος ὑπὸ σύμπαντος τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Γένους, ὁ Ἰωακείμ γ', ὅστις ἐκ τῶν πρώτων αὐτοῦ μελημάτων ἐθεώρησε τὴν μόρφωσιν τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου. Τὸ δεύτερον ἔτος τῆς πατριαρχείας αὐτοῦ, σκοπῶν ἔκτοτε νὰ προβιβῆσθαι τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης εἰς Ἀκαδημίαν, καθίδρυσε παρ' αὐτῆς τὴν «Κεντρικὴν Ἱερατικὴν Σχολήν», ἣν τῷ 1882 μετήνεγκεν εἰς Φανάριον, κυρίως Μπαλατᾶ, ὅπως ἔχει αὐτὴν ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτείαν του. Ὁ Ἰωακείμ εἶχε παρασκευάσει μεγαλοπρεπῆς σχέδιον κυρίου Ἱερατικῆς Σχολῆς, ἐφαμίλλου πρὸς τὸ τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς, ἀλλὰ μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν πάντοτε αἰσιοδοξίας δὲν εἶχεν ἐξασφαλίσαι τοὺς πόρους τῆς συντηρήσεως τῆς Σχολῆς. Διὰ τοῦτο ἡ λειτουργία αὐτῆς προσέκρουεν εἰς οικονομικὰς δυσχερείας, αἵτινες ἐπηυξήθησαν μετὰ τὴν παραίτησιν τοῦ Ἰωακείμ, συνεπεῖα τοῦ Προνομιακοῦ ζητήματος. Εὐτυχῶς ἡ ἀπομάκρυνσις αὐτοῦ ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου δὲν συμπαρέσυρε καὶ τὴν Σχολήν, τοῦτο δὲ κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται εἰς τὸν Διευθυντὴν αὐτῆς, τὸν τότε Ἀρχιμανδρίτην Βασίλειον Γεωργιάδην. Ὑπ' αὐτὸν ἡ Σχολὴ διήεν ἀληθῶς περιλαμπρὸν περίοδον. Εἴχομεν τὸ εὐτύχημα νὰ φοιτῶμεν καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτὴν καθ' ὃν χρόνον καὶ ὁ Γεώργιος Σαρίδης, διὰ νὰ δεῖξωμεν δὲ τὴν συντελουμένην ἐν τῇ Σχολῇ πνευματικὴν ἐργασίαν, ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν ὅτι συσπουδαστὰς τότε εἴχομεν τὸν Π. Κορνηγιὸν, τὸν Χρ. Παπαϊωάννου, τὸν Ε. Λαμπρίδην, τὸν Χρ. Ἀνδρουῖσον, τὸν Δημ. Γεωργιάδην, τὸν Α. Διαμαντόπουλον καὶ ἄλλους ἐν τοῖς γράμμασι διαπρέψαντας. Ἡ Ἱερατικὴ Σχολὴ παρεσκεύασε καὶ Κυθηγητὰς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης καὶ θεολόγους καὶ φιλολόγους καὶ ἄλλους ἐπιστήμονας, πολλαχοῦ ἐργασθέντας. Ὁ νεωρότερος τότε συσπουδαστὴς Γεώργιος ἐκ τῆς Σχολῆς ἀπέκτησε τὴν ἔφεσιν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὰς ἐπιστημονικὰς μελέτας, οὕτως ὥστε, καίτοι ἠκολούθησε πρακτικὸν στάδιον ποιμαντορικῆς δράσεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, δὲν παρημέλει καὶ τὰς μελέτας ταύτας.

Δυστυχῶς ἡ θαυμασία ἐκείνη πνευματικὴ τροφὸς, ἡ Ἱερατικὴ Σχολή, τῷ 1888 διελύθη, ἐλλείψει πόρων, ὁ δὲ Γεώργιος, τυχὼν τῆς προστασίας τοῦ Μητροπολίτου Ἀμασειᾶς Ἀνθίμου Ἀλεξούδη, εἰσῆχθη εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης, προσέλαβε δὲ κατὰ τὴν εἰς Διάκονον χειροτονίαν τὸ ὄνομα τοῦ προστάτου αὐτοῦ. Καὶ ἐν τῇ Ἱερατικῇ Σχολῇ ὡς καὶ ἐν τῇ Θεολογικῇ διεκρίνετο ἐπὶ τῇ ἐπιμελείᾳ αὐτοῦ ὁ Ἀνθιμος καὶ ἐπὶ τῇ σοβαρότητι τοῦ ἡθους. Εἶναι δὲ γνωστὸν πῶς ἡ μεγαλάνυμος Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης εἰργάζετο καὶ ὁποίους ἀπέδωκε καρπὸς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος. Πάντες οἱ τροφί-

μοι αὐτῆς ἐξήρχοντο οὐχὶ ἀπλῶς διὰ γνώσεων ἐφοδιασμένοι, ἀλλ' ἐμφοροῦμενοι ἀκριβοῦς ἐκκλησιαστικοῦ πνεύματος καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἄν ἡ Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία κατώρθωσε νὰ κρατήσῃ τόσον ὑψηλὰ τὸ κῆρος αὐτῆς, ἐν μέσῳ δεινῶν περιστάσεων, τοῦτο κατὰ μέγα μέρος ὀφείλεται εἰς τὴν Σχολὴν ἐκείνην. Οἱ τροφίμοι τῆς Σχολῆς ἀπ' αὐτῶν τῶν μαθητικῶν βάθρων παρεσκευάζοντο πρὸς μεγαλοεργὸν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἐθνικὴν δράσιν. Ἐξερχόμενοι οἱ τροφίμοι ἐκ τῆς Σχολῆς εἰσῆρχοντο εἰς ἑτέραν Σχολήν, αὕτη δὲ ἦτο ἡ Μητρόπολις, ἐν ἣ ὑπηρετοῦν, καὶ ἦτις, ἄλλως τε, παρηκολούθει τὴν πορείαν αὐτῶν καὶ κατὰ τὸ διάστημα τῆς φοιτήσεώς των εἰς τὴν Θεολογικὴν Σχολήν, ὡς καὶ ἡ Πατριαρχικὴ Αὐλή. Ἡ περίεμνος Σχολὴ ἐδημιούργει τὴν παράδοσιν καὶ προδιέγραφε τὸ πρόγραμμα τῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ ἐθνικῆς δράσεως τῶν τροφίμων αὐτῆς.

Ὁ Γεώργιος χειροτονηθεὶς ἤδη Διάκονος καὶ μετονομασθεὶς Ἀνθιμος, τῷ 1896 ἀποφοιτήσας τῆς Σχολῆς προσελήφθη ὡς Ἀρχιδιάκονος ὑπὸ τοῦ προστάτου αὐτοῦ Μητροπολίτου Ἀμασειᾶς Ἀνθίμου. Ὁ Ἀνθιμος Ἀλεξούδης ὑπῆρξε λανθασμένως Ἱεράρχης, ἐκκλησιαστικὴ φυσιογνωμία ἐξέχουσα. Μετὰ τὴν σπουδαιότατην αὐτοῦ δράσιν ἐν Ἡπειρῷ ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησίᾳ ἔτοξεν αὐτὸν ἐπὶ κεφαλῆς ἐνὸς τῶν τὰ μάλιστα ἐπιμάχων κέντρων τοῦ Πόντου. Συνήνου δὲ ὁ αἰσιδιμος ἐκεῖνος Ἱεράρχης πρὸς τὴν μεγάλην ἐκκλησιαστικὴν πείραν τὴν φιλοπονίαν καὶ τὰς δοκίμους ἀσχολίας περὶ τὰς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας. Οὐκοῦθεν ἐννοεῖται πόσον πολυτίμος ὑπῆρξε διὰ τὸν Ἀνθιμον ἡ τριετὴς ὑπηρεσία αὐτοῦ ὑπὸ τὸν διαπρεπῆ ἐκεῖνον Ἱεράρχην. Ἀπόδειξις δὲ τῆς μεγάλης τοῦ Ἀνθίμου εὐδοκίμησεως ὑπῆρξε τὸ γεγονός ὅτι τῷ 1899, ἐν ἡλικίᾳ μόλις εἴκοσι ἐννέα ἐτῶν, ἐξελέγη καὶ χειροτονήθη Βοηθὸς Ἐπίσκοπος τοῦ Ἀδριανουπόλεως Κυρίλλου, ὑπὸ τὸν τίτλον Ροδοστόλου καὶ μετέδρα τὴν πόλιν τῶν Τεσσαράκοντα Ἐκκλησιῶν.

Τόσον λοιπὸν ἐνωρίς ἠνωχθη ἐνώπιόν του τὸ στάδιον τῆς ποιμαντορικῆς δράσεως. Κενήμενος πλούσια πνευματικὰ ἐφόδια καὶ ἰκανὴν ἐκκλησιαστικὴν πείραν, δὲν ἐβράδυνε νὰ διακριθῇ καὶ ἐν τῷ σταδίῳ τούτῳ, διότι μετὰ πάροδον μόλις πενταετίας, ἦτοι τῷ 1904, κατεστάθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Μογλενῶν (Φλωρίνης) ἐν Μακεδονίᾳ. Εἶναι γνωστὸν ὅτι κατὰ τοὺς δυσκόλους ἐκείνους χρόνους ἕκαστος Ἱεράρχης τῆς Μακεδονίας καθίστατο τὸ κέντρον οὐ μόνον ἐκκλησιαστικῆς ἀλλὰ καὶ γενικωτέρας ἐθνικῆς δράσεως, ἦτις προπαρασκεύασε τὰς μετὰ μικρὸν ἐπακολουθησάσας μεταβολάς. Ὁ Μογλενῶν Ἀνθιμος ὑπῆρξεν ἀντάξιως τῶν ἱστορικῶν ἐκείνων περιστάσεων ὑφ' ἃς ἐκλήθη ἵνα ἐργασθῇ ὡς Μητροπολίτης Μογλενῶν. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ἱκανοὶ τῶν Ἱεραρχῶν ἐπιπτον θύματα τοῦ καθήκοντος, ἄλλοι δὲ μετετίθεντο, ἀξιώσει τῶν κρατούντων. Μεταξὺ τούτων ὑπῆρξε καὶ ὁ Μογλενῶν Ἀνθιμος, ὅστις τῷ 1908 μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Β.ζύης τῆς Ἀ. Θράκης, καθ' ὃ ἔτος ἐτελεύτη τὸν βίον ὁ προστάτης αὐτοῦ Ἀμασειᾶς Ἀνθιμος Ἀλεξούδης.

Ὡς Μητροπολίτης Βιζύης ὁ Ἄνθιμος εἰργάσθη ἐπὶ δεκαπενταετίαν, εὐρεθεὶς ἐν τῇ θέσει ἐκείνῃ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν Βαλκανικῶν καὶ τοῦ παγκοσμίου πολέμου. Ἐδέησε καὶ πάλιν ν' ἀμύνηται τῶν ἔθνικῶν δικαίων κατὰ τῶν ἐποφθαλιμίων τὴν Θράκην καὶ νὰ πρωτοστατῇ τῶν ποικίλων ἐκφάνσεων τῆς ζωῆς τοῦ ποιμνίου του, ὡς διδάσκαλος αὐτοῦ καὶ χειραγωγός. Ἄλλ' ὑπῆρξε πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ Κύριος αὐτοῦ ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ δίδοναι αὐτοῖς τὴν τροφήν ἐν καιρῷ. Ἀκαμάτως κηρύττων τὸν θεῖον λόγον ἐμερίμνησεν ἰδιαζόντως περὶ τῶν Σχολείων τῆς ἐπαρχίας αὐτοῦ. Ταυτοχρόνως δὲ μετεῖχε καὶ τῶν γενικῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων.

Τῷ 1911 κληθεὶς Συνοδικός, πατριαρχοῦντος τὸ β' τοῦ Ἰωακείμ γ', διορίσθη μέλος τοῦ Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου καὶ Πρόεδρος τοῦ Ζαπτείου Παρθεναγωγείου. Παρέμεινε ὡς Συνοδικὸς μέχρι τοῦ 1914, κρατηθεὶς ἀριστίνδην ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ, μεγάλως ἐκτιμῶντος τὴν ἰκανότητα αὐτοῦ καὶ τὴν σύνεσιν. Ἀκριβῶς δὲ ἔνεκα τῆς ἰδιαίτερας ἐκτιμῆσεως ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν ἰδιαίτερον τινὰ ἐμπιστευτικὴν ἀποστολήν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἣν καλῶς ἐξεπλήρωσεν, ὑποβαλὼν μακρὰν ἐκθεσιν μετὰ τὴν ἐκείθεν ἐπάνοδον αὐτοῦ. Τῷ 1914 μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἐν τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ ὑπηρεσίας αὐτοῦ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἐπαρχίαν αὐτοῦ, εὐρέθη δ' ἐν μέσῳ τῶν ἐκ τοῦ παγκοσμίου πολέμου ἀνωμαλιῶν, ἔνεκα τῶν ὁποίων ἀπελαθεὶς τῷ 1917 ὑπὸ τῶν κρατούντων διέμεινε ἔκτοτε ἐν ΚΠόλει, μακρὰν τοῦ ποιμνίου του, ἐχρησιμοποιεῖτο δὲ ὑπὸ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας εἰς διαφόρους ὑπηρεσίας καὶ δὴ εἰς τὴν στοργικὴν φροντίδα περὶ τῆς θεραπείας τῶν ἀναγκῶν καὶ διατροφῆς τῶν ἐκ τοῦ πολέμου πασχόντων χριστιανικῶν πληθυσμῶν.

Εἰς τὰ ἐκ τοῦ πολέμου ἐκείνου δυσάρεστα ἐπακολούθημα διὰ τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν προσετέθησαν καὶ ἔσωτερικαὶ ἀνωμαλίαι. Τῷ 1912 εἶχε τελευτήσῃ τὸν βίον ὁ Πατριάρχης Ἰωακείμ γ', διαδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ Γερμανὸς ε', ἀλλὰ μετὰ πενταετίαν ἐξηναγκάσθη ν' ἀπομακρυνθῇ τοῦ θρόνου (1918), ἔμεινε δὲ τοποτηρητὴς τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου ἐπὶ ἰκανὸν ὁ Προύσης Λωρόθεος, ἐφ' οὗ τῷ 1919 ὁ Βιζύης Ἄνθιμος ἐκλήθη μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, διορισθεὶς ἅμα καὶ Ἀρχιερατικὸν μέλος τοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου, ἔτι δὲ Πρόεδρος τῆς Ἐφορείας τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς καὶ τοῦ Ζαπτείου Παρθεναγωγείου.

Παρὰ τὴν ἀπερίγραπτον ἐκείνην δυσχέριαν τῶν περιστάσεων ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία ἀπησχολεῖτο καὶ ὑπὸ τῶν γενικῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων. Τοιοῦτο δὲ ζήτημα ὑπῆρξε τὸ τοῦ ἡμερολογίου, ὅπερ ὁ Βιζύης Ἄνθιμος εἰδικῶς εἶχε μελετήσῃ. Ἀρχικῶς τὸ ζήτημα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος εἶχεν ὑποκινηθεῖ πρῶτος ὁ ἐκ Σύμωρης μαθηματικὸς Ἐπαμεινώνδας Πολυδώρου, συστήσας δι' ὑπομνήματός του πρὸς τὸ Οἶκον. Πατριαρχεῖον τὴν παραδοχὴν τοῦ Γρηγοριανοῦ λεγομένου ἡμερολογίου καὶ τὴν τροποποίησιν τοῦ Πασχαλίου.

Ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν Καθηγητῶν Γ. Λιανοπούλου, Β. Ἄντωνίδου, Κ. Σπαθάρου, Ἡλ. Βαλσαμάκη μελετήσασα τὸ ὑπόμνημα ἀπέληξεν εἰς ἀρνητικὰ μᾶλλον συμπεράσματα, παρόμοια δὲ ὑπῆρξαν καὶ τὰ συμπεράσματα μεγάλης Ἐπιτροπῆς ῥώσων ἐπιστημόνων ἐργασθείσης ἐν Πετροπόλει κατὰ τὰ ἔτη 1899—1900, ὡς καὶ αἱ ἀπαντήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν εἰς σχετικὸν ἐρώτημα τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ γ'. Καὶ τότε μὲν τὸ ζήτημα συνεζητεῖτο θεωρητικῶς, ἀλλὰ μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον τὰ πράγματα μετεβλήθησαν. Ἀπὸ τοῦ 1917 τὸ νέον ἡμερολόγιον εἰσήχθη εἰς τὰ Ὀρθόδοξα Βαλκανικὰ Κράτη καὶ εἰς τὴν καταρρεύσασαν Ρωσικὴν Αὐτοκρατορίαν, ὅθεν παρὰ ταῖς Ὀρθόδοξοις Ἐκκλησίαις ἐγεννήθη σοβαρὸν ἡμερολογιακὸν ζήτημα. Ὡς ἦτο δὲ ἐπόμενον ἐμελλον νὰ ἐξαρθῆσιν τὴν λύσιν τοῦ ζητήματος αἱ Ἐκκλησίαι παρὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Μεγάλῃ Τοπικῇ Συνόδῳ, τῷ 1918 ἐν Μόσχᾳ, ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πατριάρχου Τύχωνος, συμματόχῃ καὶ λαϊκῶν, συνελθούσα ὅπως κρίνη ἐπὶ τῶν παραχθειῶν ἀνωμαλιῶν, ἀπεφάσισε μὲν ὅπως καὶ κατὰ τὸ 1918 κρατήσῃ τὸ ἰσχύον ἡμερολόγιον, ἀλλὰ κατήρτισε μεγάλην Ἐπιτροπὴν, ἥτις ἀπεφάνθη ὅτι ἔδει νὰ γίνῃ μεταβολὴ τοῦ ἡμερολογίου, διότι ἐκ τῆς ὑπάρξεως δύο ἡμερολογίων κινδυνεύει ν' ἀποξενωθῇ ὁ λαὸς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦτο ὁ Πατριάρχης Τύχων τῇ 21 Ἰανουαρίου 1919 γράψας πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχὴν Γερμανὸν ε' ἐζήτησε τὴν λύσιν τοῦ προκληθέντος σοβαροῦ ζητήματος, ἐπέτρεψε δὲ ὁ Πατριάρχης Τύχων κατ' ἀνάγκην εἰς τὴν ἐν Φιλανδίᾳ Ἐκκλησίαν ὅπως εἰσαγάγῃ τὸ νέον ἡμερολόγιον, ἅμα δὲ καὶ τροποποίησιν τὸ Πασχάλιον.

Ἐνεκα τῆς ἐμφανισθείσης ταύτης ἀνάγκης, ἣν μετὰ μικρὸν ζωηρότερον ἐξεδήλωσαν πρὸς τὸ Οἶκον. Πατριαρχεῖον αἱ Ἐκκλησίαι Σερβίας καὶ Ρουμανίας, ὁ Μητροπολίτης Βιζύης Ἄνθιμος προὔτεινε τὸν κατορισμὸν μεγάλης ἐπιτροπῆς πρὸς μελέτην τοῦ ζητήματος. Τοιαύτη Ἐπιτροπὴ κατηρτίσθη ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ, ὑποβαλοῦσα τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1920 τὴν ἐκθεσιν αὐτῆς. Δι' αὐτῆς ὑπέδειξεν ὅτι ἐπιβάλλεται ὀριστικὴ ἡμερολογιακὴ μεταβολὴ ἥτις δὲν προσκρούει εἰς δόγματα καὶ κανόνες καὶ ἥτις δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἢ διὰ τῆς ἐξευρέσεως τελειότερου ἡμερολογίου ἢ διὰ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ τελειότερου ἐκ τῶν ὑπαρχόντων. Ἀλλὰ πρὸ τούτου ἐπιβάλλεται καὶ προσωρινὴ μεταβολή, εἴτε δι' ἀπλῆς καὶ ἀμέσου παραδοχῆς τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, εἴτε διὰ τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ ἐν χρήσει Ἰουλιανοῦ, δι' αὐξήσεως τῆς μηνολογίας αὐτοῦ κατὰ 13 ἡμέρας, δι' ἐξευρέσεως τρόπου αἴροντος τὴν διαφορὰν τῶν ἡμερῶν τούτων καὶ ἀφ' ἐτέρου διὰ καθορισμοῦ τοῦ Πάσχα, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἑκαπτῶν, καταλλήλως διορθουμένων, εἴτε ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀστρονομικῶν πινάκων καὶ δὴ κατὰ τὸν χρόνον τῆς Ἱερουσαλήμ Μετὰ διετίαν (1922) ὁ Μητροπολίτης Βιζύης Ἄνθιμος ἐδημοσίευσεν καὶ εἰδικὴν ἐπιστημονικὴν πραγματείαν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ταυτοχρόνως ὁ Βιζύης Ἄνθιμος ἤγειτο ἀναμορφωτικῆς κινήσεως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ΚΠόλεως,

ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ Π. Κομνηνοῦ τοῦ Α. Ἀνωτατοῦ καὶ ἄλλων καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς. Ἐξεδίδετο δὲ ὑπ' αὐτῶν καὶ εἰδικὸν περιοδικὸν «Ἀναγέννησις», ἐν ᾧ ἐξετίθεντο αἱ πρὸς ἀνόρθωθωσιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς κοινωνίας ἰδέαι τῆς ὑπὸ τὸν Βιζύης ὁργανώσεως. Σχετικὰ ἄρθρα ἐδημοσιεύοντο καὶ ἐν τῇ «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ» καὶ ἐν τῷ ἡμερησίῳ τύπῳ ΚΠόλεως.

Τῷ 1921 ὁ Βιζύης Ἀνθιμος πρὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ νέου Πατριάρχου Μελετίου δ' ἀπεχώρησεν ἐκ τῆς ιδιότητος αὐτοῦ ὡς Συνοδικοῦ μετὰ τοῦ Μητροπολίτου Κυζικίου Κωνσταντίνου, τοῦ μετὰ ταῦτα Οἰκουμ. Πατριάρχου Κωνσταντίνου στ' καὶ τῶν Μητροπολιτῶν Πισιδίας, Δαρδανελλίων, Σιλυβρίας, Αἴνου, μὴ ἀναγνωρίσας ἀρχικῶς μετ' αὐτῶν τὴν γενομένην ἐκλογὴν. Ἀλλὰ μετὰ μικρὸν καταλλαγείς πρὸς αὐτὸν μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Μαρωνείας καὶ Θάσου καὶ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος, ἔνεκα τῆς εἰδικότητος αὐτοῦ περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο. Εἰς τὰς πρὸς τὸ Οἶκουμ. Πατριαρχεῖον αἰτήσεις τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν προσετέθη τελευταία καὶ ἡ αἴτησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῷ 1923, ὅτε ὑπὸ τῆς Πολιτείας εἰσήχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ νέον ἡμερολόγιον καὶ παρήχθησαν αἱ ἐκ τῆς ὑπάρξεως δύο ἡμερολογίων δυσμενεῖς συνθηκαὶ οἵαι καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς Ἐκκλησίαις. Εἰς τὴν περαιτέρω πορείαν τοῦ ζητήματος καὶ τὴν δοθεῖσαν λύσιν, ὁ πρῶτος λόγος ἀνήκειν εἰς τὸν Μαρωνεῖας Ἀνθιμον, ὅστις τῷ 1922 ἀναλαβὼν τὴν διοίκησιν τῆς νέας ἐκκλησιαστικῆς Ἐπαρχίας μετὰ τῆς πανθομολογουμένης ἰκανότητος καὶ τῆς μακρᾶς πείρας ὑπῆρξε καὶ ἐν τῇ νέα ταύτῃ θέσει πιστὸς δοῦλος τοῦ Κυρίου καὶ φρόνιμος ὃν κατέστησεν ὁ Κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας τῶν πιστῶν, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφήν ἐν καιρῷ. Ἡ ἐπὶ δεκαεπτεταίαν περίπτου δράσις αὐτοῦ ὡς Μητροπολίτου Μαρωνείας ὑπῆρξεν ἐκ πάσης ἐπόψεως λαμπρά, προκαλέσασα τὸν πάγκοινων σεβασμὸν τοῦ πνευματικοῦ του ποιμνίου.

Τῷ 1925 μετέσχε μεγάλης Ἐπιτροπῆς συνελθούσης ἐν Ἀθήναις πρὸς μελέτην τῶν θεμάτων τῆς Διορθοδόξου Συνόδου.

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1927 διὰ τῆς διοικητικῆς ἀφομοιώσεως τῶν ἐν ταῖς νέαις Ἐπαρχίαις τῆς Ἑλλάδος Μητροπόλεων τοῦ Οἰκ. Πατριαρχείου μετὰ τῆς Αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ Μητροπολίτης Μαρωνείας Ἀνθιμος εἰργάσθη ἐν αὐτῇ, μετασχὼν τῶν συνόδων τῆς Ἱεραρχίας, δις δὲ χρηματίσας μέλος τῆς διαρκοῦς Συνόδου καὶ πάντοτε διακριθεὶς ἐν αὐταῖς.

Τῇ 14 Ἰουνίου 1929 συνῆλθε τὸ πρῶτον ἡ Ἱεραρχία τῆς ἡνωμένης Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐν αὐτῇ δὲ διακριτέως κατέλαβε θέσιν ὁ Μαρωνεῖας Ἀνθιμος διὰ τῶν πεφωτισμένων γνωμῶν ἐπὶ τῶν συζητηθέντων ζητημάτων, οἷα ἦσαν τὸ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου καὶ τὸ Οἰκονομικόν. Ὡς γνωστὸν ἐν τῇ ρυθμίσει τοῦ οἰκονομικοῦ ζητήματος πρόεκυψε σοβαρὰ διαφωνία μετὰ τὴν Πολιτείαν καὶ Ἐκκλησίαν. Κατ' αὐτήν, πρὸς στιγμήν, ὁ Μαρωνεῖας Ἀνθιμος διστάσας μετὰ τοῦ μακαρίτου Σπάρτης

Γερμανοῦ, συνεμορφώθη πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀκολουθουμένην ἐν τῷ ζητήματι πορείαν, ἥτις ἀπέληξεν εἰς αἰσίαν λύσιν τοῦ ζητήματος. Διότι ὅ,τι διέκρινε αὐτὸν ἦτο ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἀφοσίωσις πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν. Σπουδαῖα ὑπομνήματα ὑπέβαλεν ὁ ἀείμιητος Ἱεράρχης εἰς τὴν Ἱεραρχίαν, ἔπει εὐλημμένως ἔκτοτε συνελθούσαν, περὶ τοῦ ἐφημεριακοῦ Κλήρου καὶ τῆς οἰκονομικῆς αὐτοῦ συντηρήσεως, κατὰ δὲ τὴν συνεδίον τῆς 15 Ὀκτωβρίου 1931 ὑπέβλεπεν ὑπόμνημα δημοσιευθὲν καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει, δι' οὗ ἀπεδείκνυεν ὅτι ἡ γενομένη διόρθωσις τοῦ ἡμερολογίου ὑπῆρξεν ὀρθή, ἀναγκαῖα καὶ κανονικῆ. Αἱ γνώμαι του εἶχον πάντοτε κύρος καὶ ἤξιουντο προσοχῆς παρ' ἀπάντων.

Ἄλλὰ παρὰ τὴν ἐπασχόλησιν του περὶ τὰ γενικὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα διαρκῆ εἶχε καὶ γόνιμον πάντοτε ὑπὲρ τοῦ πνευματικοῦ του ποιμνίου τὴν μέριμναν. Ὑπῆρξεν ἀνεκλάλητος ἡ χαρὰ αὐτοῦ ἐγκαινιάσαντος τὸ Νοσοκομεῖον Σισμάνογλου, διὰ τὸ ὁποῖον μεγάλως ἐμόχθησεν. Ἡ ἴδρυσις ναῶν καὶ Σχολείων ἀπησχάλει αὐτὸν πάντοτε. Πρὸ τινος χρόνου ἔπεισε τὴν Κυβέρνησιν ὅπως ἰδρυθῆ ἐν Κομοτινῇ Ἱερατικὴ Σχολὴ διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ ἐφημεριακοῦ κλήρου τῆς Θράκης. Παρεσκευάζετο νὰ ἐπιδοθῆ ὅλαις δυνάμεσιν εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἱεροῦ τούτου πόθου.

Ἄλλ' ὕπουλος νόσος ἀπεμάκρυνεν αὐτὸν ἐκ τῆς Ἐπαρχίας του εἰς Ἀθήνας. Οἱ ἰατροὶ εἶχον διαγνώσει τὴν ἀσθένειαν χωρὶς νὰ ἐξακριβώσωσι τὴν αἰτίαν αὐτῆς. Καὶ ἦτο μὲν ἀπὸ τινων ἡμερῶν σοβαρὰ ἡ κατάστασις του, ἀλλὰ δὲν ἐνέπνεε φόβους ἀμέσου κινδύνου. Διὰ τοῦτο τὸ τέλος αὐτοῦ ἐπῆλθεν αἰφνιδίως.

Ἄλλὰ μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἔλθων ὁ Κύριος αὐτοῦ εὗρίσκει πιστὸν καὶ φρόνιμον δοῦλον, ὃν κατέστησεν ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφήν ἐν καιρῷ. Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ προκειμένος Ἱεράρχης. Τὸ ποιμνιον του εἶναι ἀνάστατον ἀπὸ τῆς πρώτης εἰδήσεως τοῦ θανάτου τοῦ προσφιλοῦς πνευματικοῦ πατρός, κατὰ ἐκ Κομοτινῆς τηλεγραφήματα, καὶ διατελεῖ ἐν ἀνεκφράστῳ πένθει. Ὑπῆρξε λίαν αὐστηρὸς ἐν τῇ ἐκτελέσει τοῦ καθήκοντος, ὡς κατέδειξαν καὶ τινὰ γεγονότα τῶν τελευταίων ἐτῶν, ἀλλ' ἡ ἀφοσίωσις καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ ποιμνίου πρὸς αὐτὸν καὶ ὁ σεβασμὸς μᾶλλον ἐνισχύοντο ἐκ τῆς αὐστηρότητος ἐκείνης. Εἰγνήης καὶ εὐπροσήγορος, τὴν προσήκουσαν ἀποδίδων σημασίαν εἰς τὴν ἀρχιερατικὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ ἐκδηλῶν αὐτὴν πάντοτε ἐν οἰκθῆποτε περιστάσει, εἶχε καὶ τὴν ζωὴν ἀνάλογον πρὸς τὴν βαθεῖαν συναίσθησιν ταύτην. Οὐδέποτε ἐλησμόνει ὅτι ἦτο Ἀρχιερεὺς καὶ ὡς τοιοῦτος ἔζη καὶ ἐπολιτεύετο πάντοτε. Διὰ τῆς μορφώσεως αὐτοῦ καὶ πρὸ πάντων διὰ τῆς μεγάλης ἐκκλησιαστικῆς πείρας ἀπετέλει πολῦτιμον κεφάλαιον ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄλλ' ὁ Κύριος ἐκάλεσεν ἤδη ἐνώπιον αὐτοῦ τὸν πιστὸν καὶ φρόνιμον δοῦλον. Τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Μαρωνείας Ἀνθίμου, αἰωνία ἡ μνήμη!

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Εὐλογος εὐλογία.

Τὴν ἀπὸ τῆς 4 Αὐγούστου 1936 συμπλήρωσιν διετίας συνεπαγγήρυσεν ἐν εὐλογίαις μετὰ σύμπαντος τοῦ λαοῦ πρῶτα πάντων ἡ Ἐκκλησία τὸ μὲν διὰ τὴν ὑπὸ τοῦ νέου κράτους συστηματικὴν ἔξαρσιν τῆς σημασίας τῆς θρησκείας εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τὸ δὲ διὰ τὴν ἐμπράγματον ἐνίσχυσιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς ὁλοκλήρωσιν τοῦ ποιμαντορικοῦ ἔργου τῆς. Ἡ ἀμείλικτος δίωξις τοῦ κομμουνισμοῦ, ὁ περὶ Ἀποστολικῆς Διακονίας σπουδαιότατος νόμος, ἡ ἐπὶ τὸ βέλτιον καὶ σκοπιμώτερον μεταρρυθμίσεις τοῦ ἐνοριακοῦ νόμου καὶ τῶν οἰκονομικῶν ἐκκλησιαστικῶν Ὄργανισμῶν, ἡ ἴδρυσις τῆς Χριστιανικῆς Ἐκπαιδευτικῆς Ἀδελφότητος, ἡ ὑπὲρ τῆς βελτιώσεως τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ ἑνορ. κλήρου, μέριμνα, ἡ κατάργησις τῆς συνεκπαιδεύσεως τῶν δύο φύλων, ἐπιωφελεστάτη ὑπὲρ τῆς ἐκπαιδεύσεως χρησιμοποίησις τῶν ἀποδεδειγμένως ἱκανῶν θεολόγων, ἡ ἐπιμελής παρακολούθησις τοῦ θρησκευτικοῦ καταρτισμοῦ τῆς σπουδαζούσης νεολαίας καὶ εἰς τὴν παρόμοιον μέτρον, ἀποτελοῦσι πολλαπλᾶς ἀφορμὰς εὐλογιῶν τοῦ τοιοῦτου ἔργου τῆς Κυβερνήσεως, ταξάσεως ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων καὶ Ἐθνικῆς Παιδείας ἀνδρα οὐ μόνον πλήρως ἐνστερνιζόμενον τὰς ὑγιεῖς θρησκευτικὰς καὶ ἠθικὰς αὐτῆς ἀρχάς, ἀλλὰ καὶ μετὰ ζήλου πλείστου πάσης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ ἀναλίσκοντα καὶ στοργικῶς μοχθοῦντα ὑπὲρ παντὸς ὅ,τι συντελεῖ εἰς τὸ καλὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸν φρονηματισμὸν τῆς σπουδαζούσης ἑλληνικῆς νεολαίας.

Ἡ ἐν Πολωνίᾳ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία.

Ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὀρθόδοξου ἐν Πολωνίᾳ τύπου, ἡ ἐν Πολωνίᾳ ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀγωνίζεται ἀπό τινος κατὰ μεγάλων δυσκολιών. Ὡς ἤδη ἀνεγράψαμεν, πολλοὶ ὀρθόδοξοι ναοὶ ἐκλείσθησαν, ἰδίως ἐν τῇ περιφερείᾳ Χόλμσκ, περιλαμβανούση πληθυσμὸν κατὰ τὸ πλεῖστον ὀρθόδοξον. Ἡδη ὑπερεκατὸν ναοὶ ἀφηρέθησαν ἀπὸ τῶν ὀρθόδοξων, οἱ ἐνορῶνται ἠναγκάσθησαν εἰς τὰς πλείστας τῶν περιπτώσεων νὰ ἀντικαταστήσουν αὐτοὺς δι' ἐκκλησιῶν οἰκῶν, ἔναντι δὲ μίαις μεγάλων θυσιῶν. Οἱ ναοὶ κλείονται ὑπὸ τὸ πρόσχημα ὅτι ὁ ὀρθόδοξος κληρὸς εὐνοεῖ τὸν ἐκρωτισμὸν καὶ τὸν ἐξουκραϊνισμὸν τοῦ πληθυσμοῦ, ὅτι ὁ ὀρθόδοξος πληθυσμὸς κομμουνίζει, ὅτι οἱ ὀρθόδοξοι ναοὶ ἀποτελοῦν ἀνεπιθυμητὸν μάρτυρα τῆς τσαρρικῆς δυναστεύσεως κ.τ.τ. Τινὲς τῶν ναῶν ἐδημεύθησαν ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἀνήκον τέως εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν ἢ εἰς τοὺς οὐνίτας· πολλαχοῦ οἱ ὀρθόδοξοι ἠναγκάσθησαν νὰ τελῶσι τὰ τῆς λατρείας ἐν ὑπαίθρῳ, ὅπερ ὅμως ἀπηγορεύθη διὰ νεωτέρας διαταγῆς, εἰς δὲ τοὺς στερηθέντας τῶν ἐνοριῶν τῶν ἱερῶν ἀπηγορεύθη νὰ τελῶσι βάπτισμα, γάμον καὶ κηδεῖαν εἰς τοὺς τέως ἐνορίας τῶν. Οἱ εἰς τοὺς καθολικοὺς περιελθόντες ὀρθόδοξοι ναοὶ, ὡς καὶ τὰ νεκροταφεῖα, καθηγάσθησαν ἐκ νέου ὑπὸ τῶν καθολικῶν ἱερῶν. Πάντως δὲν εἶνε ἄσχετα πρὸς τὴν κατάστασιν ταύτην ὅσα μεταξὺ ἄλλων ὁ Μακαρ.

Μητροπολίτης Πολωνίας κ. Διονύσιος εἶπεν ἐν προσφωνήσει πρὸς τὸν ἐπισήμως ἐπισκεφθέντα ἐσχάτως τὴν πολωνικὴν πρωτεύουσαν Πρωθυπουργὸν καὶ Πρωθυεράρχην τῆς Ρουμανίας Μακαρ. κ. Μόρωνα: «Ἡ μεταξὺ τῆς ὀρθόδοξου Ρουμανίας καὶ τῆς καθολικῆς Πολωνίας στενὴ συνεννόησις, ὡς καὶ ἡ ἡμετέρα εἰς Βαρσοβίαν ἐπίσκεψις, ἀποτελοῦν ἀπόδειξιν ὅτι οἱ εἰς διαφόρους χριστιανικὰς ὁμολογίας ἀνήκοντες λαοὶ δύνανται νὰ ζῶσιν ἐν πλήρει πρὸς ἀλλήλους ἀρμονίᾳ. Εἶνε ἐπὶ πλέον ἀπόδειξις, ὅτι διάφοροι χριστιανικαὶ ὁμολογίαι δύνανται οὐχὶ μόνον νὰ συμβιώσῃ παρ' ἀλλήλας ἐν εἰρήνῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ὀδηγῶσι τὰ ποιμνία τῶν πρὸς εὐγενεῖς καὶ ὑψηλοὺς σκοποῦς. Διὰ τῆς ἐκλαϊκεύσεως καὶ τῆς ἐξασθενήσεως τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας διαπράττεται κακὸν ἀνεπαρόρθωτον πρὸς τε τὸ κράτος καὶ τὸν λαόν, ὅπερ συνεπάγεται θλιβερὰ ἐπακόλουθα».

Περὶ μίαν ψευδῆ εἶδησιν.

Ὡς γνωστόν, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Ἰερόθεος σκόπιμον ἐθεώρησε πρὸς περιφροσῆσιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ ποιμνίου νὰ ἐκδώσῃ Ἐγκύκλιον περὶ Μασσωνίας δημοσιευθεῖσαν ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 161 φύλλῳ τῆς 24 Ἰανουαρίου 1938 τοῦ περιοδ. «Ὁ Ποιμὴν ὁ Καλός». Ἀφορμὴν τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἐγκυκλίου παρέσχεν ἡ γνωστὴ διαθήκη τοῦ ἀποβιώσαντος μασσῶνου Ἡλιού Ἡλία, ὅστις διέθηκε μέγα χρηματικὸν ποσὸν πρὸς ἀνέγερσιν ἐν Ἀργεῖῳ κυρίου διὰ τὴν στέγασιν μασσωνικῆς Στοᾶς. Διὰ τῆς Ἐγκυκλίου αὐτοῦ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ἀπηγόρευσε τὰς κηδεῖας καὶ τὰ μνημόσυνα μασσῶνων.

Ἀλλὰ παραδόξως πῶς τὸ ἐπίσημον ὄργανον τῆς Σεβρικῆς Ἐκκλησίας «Γλάσνικ» (16-4-38) ἀνέγραψεν εἶδησιν, καθ' ἣν ὁ Ἀκαρνανίας Μητροπολίτης ἀπέθανεν, ὅτι ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπηγόρευσε τὴν κηδεῖαν αὐτοῦ, διότι ἦτο μασσῶνος, ἀλλὰ πλούσιος τις μασσῶνος ἐξ Ἀργεῖου διὰ μεγάλης δαπάνης ἀνήγειρεν εἰς αὐτὸν μεγαλοπρεπῆ τάφον. Τὴν τραγικὴν ταύτην εἶδησιν ἀνέγραψεν ἐκ τοῦ «Γλάσνικ» καὶ τὸ ἐπίσημον δελτίον τῆς Ἱερᾶς Βουλγαρικῆς Ἐκκλησίας «Τσερκόβεν Βέστνικ» (6-5-38), ὁ δὲ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ἀναγνούς αὐτὴν ἐν τῷ «Τσερκόβεν Βέστνικ»—δυστυχῶς διέφυγε τὴν προσοχὴν αὐτοῦ ἢ εἶδησις ἐν τῷ Σεβρικῷ φύλλῳ—, ἔσπευσε νὰ παρακαλέσῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ «Τσερκόβεν Βέστνικ» διὰ τοῦ ἐν Σόφια ἑλληνοῦ Ἀρχιμανδρίτου ὅπως διαψεύσῃ τὴν εἶδησιν, παρασχὼν καὶ τὰς ἀνωτέρω πληροφορίας περὶ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἀκαρνανίας, προσθεὶς δὲ ὅτι οὗτος ζῆ καὶ ὅτι ὁ τελευταῖος ἀποθανὼν Ἱερόρχης (κατ' Αὐγούστον τοῦ 1936) πρῶτον Καλαβρυτίων Τιμόθεος, πολλὰκις ἔγραψε καὶ ἐργάσθη κατὰ μασσῶνων, ὅτι ἐπομένως οὐδὲν Μητροπολίτης μετ' αὐτὸν ἀπέθανεν ἐν Ἑλλάδι καὶ οὐδενὸς ἢ κηδεῖα ὡς μασσῶνου ἀπηγορεύθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Δυστυχῶς ἡ ἀξιότιμος διεύθυνσις τοῦ «Τσερκόβεν Βέστνικ», ἐδημοσίευσεν μὲν τὴν διάψευσιν ἀλλὰ

προσέθηκεν ὅτι δὲν ἐπινοήθη ὑπ' αὐτῆς ἡ εἶδους, διότι παρέλαβεν αὐτὴν ἐκ τοῦ Σερβικοῦ «Γλάσνικ», ὅστις πάλιν ἐστηρίχθη ἐπὶ τῆς Ἀθηναϊκῆς ἐφημερίδος «Πρωΐα». Καὶ ἡ μὲν «Πρωΐα» τῶν Ἀθηνῶν δὲν ἐδημοσίευσεν τοιαύτην τερατώδη εἶδησιν. Ἀκριβῶς δὲ ἐβράδυνεν ἡ δημοσίευσίς τοῦ παρόντος σημειώματος ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ» ὅπως γίνῃ ἐπιστημένη ἔρευνα εἰς τὰ φύλλα τῆς «Πρωΐας». Ἀλλὰ τοιαύτη εἶδησις δὲν εὐρέθη. Νομίζομεν δὲ ὅτι ἡ διεύθυνσις τῶν εἰρημίων φύλλων «Γλάσνικ» καὶ «Τσερκόβεν Βέστινικ» ἔχουσι ὑποχρέωσιν νὰ διαφύσωσι τοιαύτην ἐντελῶς ἀβάσιμον καὶ ψευδῆ εἶδησιν χάριν τῶν ἀγνωστικῶν τῶν, οἵτινες πάντως οὐχὶ ἄνευ σκανδαλισμοῦ ἀνέγνωσαν αὐτήν.

Dr. Dr. h. c. Ildefons Herwegen

Ὁ γνωστός εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν θεολογικὸν κόσμον Dr. Dr. h. c. Ildefons Herwegen, ἐώρτασε τῇ 7 Ἰουλίου ἐ. ἔ. τὴν 28ετηρίδα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ἐκλογῆς, αὐτοῦ εἰς ἡγούμενον τῆς ὀνομαστῆς παρὰ τὴν Ῥηνανίαν Μονῆς τῆς Maria Laach. Οἱ πολυπληθεῖς αὐτοῦ μαθηταὶ καὶ λοιποὶ συνεργάται ἀπεφάσισαν, ἐπὶ τῷ πανηγυρικῷ ἐυχαριστικῷ τῆς πλήρους δόξασιν εἰκοσιπενταετηρίδος τοῦ σοφοῦ διδασκάλου, τὴν ἐκδοσὶν πανηγυρικοῦ τεύχους ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν: «Ἰερά Παράδοσις». Ὁ Ildefons Herwegen, ὁρ τῆς Θεολογίας καὶ τῶν Νομικῶν Ἐπιστημῶν, ἐγεννήθη τῇ 27 Νοβρίου 1874 ἐν Junkersdorf τῆς Κολωνίας. Τὰς θεολογικὰς αὐτοῦ σπουδὰς ἐπεράτωσεν ἐν τῷ ὁμοεικῷ Πανεπιστημίῳ τοῦ ἁγίου Ἀναστόλου. Περαιτέρω δ' ἐσπούδασεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Bonn Ἱστορίαν, Κανονικὸν Δίκαιον καὶ Φιλοσοφίαν. Τὸ πρῶτον ἐκάρη μοναχὸς ἐν ἔτει 1895, τῷ δὲ 1913 (7 Ἰουλίου) ἐξελέγη ἡγούμενος τῆς ὀνομαστῆς Μονῆς τῆς Maria Laach, ἔνθα μέχρι καὶ τῆς σήμερον παραμένει. Δις ἐτιμήθη διὰ τοῦ τίτλου τοῦ Δρος, τὸ μὲν ὑπὸ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης, τὸ δὲ ὑπὸ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Bonn. Εἶναι δ' ἐπίσης μέλος πλείστον ἐπιστημονικῶν σωματείων καὶ Ἀκαδημιῶν. Τὸ ἐπιστημονικὸν διαφέρον αὐτοῦ ἐστράφη ἐξ ἀρχῆς περὶ τὴν σπουδὴν καὶ βαθύτεραν ἐπιστημονικὴν κατανοήσιν τῆς Ἱστορίας τοῦ μοναχικοῦ βίου γενικῶς, ἐιδικῶς δὲ τῆς Λειτουργικῆς ἐπιστήμης καὶ δὴ, κατὰ προτίμησιν, τῶν ἀνατολικῶν Λειτουργικῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ἵδρυσαν ἐν τῇ μνημονευθείσῃ Μονῇ τῆς Maria Laach Ἀκαδημίαν, ἐν ἣ καὶ ἐκ τῶν ὀρθοδόξων τινὲς ἐμαθητεύθησαν, ἰδίᾳ Βυζαντινοὶ καὶ Ρουμάνοι. Ὁ Dr. Dr. h. c. Ildefons Herwegen διάκειται λίαν συμμαθῶς καὶ πρὸς τὴν ἡμετέραν ὀρθοδόξον ἐκκλησίαν, μεγάλας καταβαλὼν προσπάθειάς διὰ τὴν ἀνοιαν πολλῶν, ἐξ ἀγνοίας καὶ φανατικῆς προκαταλήψεως, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, παρεξηγήσων μεταξὺ ὀρθοδόξων καὶ καθολικῶν. Ἐκ τῆς πλουσίας αὐτοῦ ἐπιστημονικῆς παραγωγῆς ἀναφέρονται τὰ σπουδαιότερα αὐτοῦ ἔργα εἶναι: Les collaborateurs de Sainte Hildegarde, Revue Bened. 21 (1904) 192—203, 302—315. Das Paktum des hl. Fruktuosus von Praga (1907). Geschichte der benediktinischen Professformel (1912). Germanische Rechtssymbolik in der römischen Liturgie (1913). Persönlichkeit und Liturgie (1915). Das Kunstprinzip der Liturgie (1916. 2 καὶ 3 ἐκδ. 1920. 4 καὶ 5 ἐκδ. 1925 (Μεταφράσθη καὶ εἰς τὴν ἀγγλικήν). Der heilige Benedikt. Ein Charakterbild (1917). (Μεταφράσθη καὶ εἰς τὰς γλώσσας: Ἀγγλικήν, γαλλικὴν, ἰταλικήν, τσεχοσλοβακικὴν, οὐγγρικὴν καὶ φλαμανδικήν). Alte Quellen neuer Kraft (1920). Lumen Christi (1924). Kirche und Seele. Die Seelenhaltung des Mysterienkaltes und ihr Wandel im Mittelalter (1926). Christliche Kunst und Mysterium (1929). Von christlichem Sein und Leben (1931). Antike, Germanentum und Christentum (1932). Väterspruch und Mönchsregel (1937). Περαιτέρω ὁ σοφὸς ἐπιστήμων εἶναι διευσθυγῆς καὶ ἐκδότης δύο

γνωστῶν εἰς τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον περιοδικῶν: Beiträge zur Geschichte des alten Mönchtums und des Benediktinerordens (ἐξεδόθησαν μέχρι τοῦδε 19 τόμοι) καὶ Ecclesia Orans (μέχρι τοῦδε 20 τομίδια). Τῷ γεναρῷ ἐπιστήμονι καὶ ἡγουμένῳ εὐχόμεθα ὑγιαῖν καὶ μακρὰν καὶ εὐτυχῆ διαβίωσιν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Ἐπιστήμης.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Ἐφημερίδος τοῦ Πανεπιστημίου

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὑπὸ τῶν ἀγγλῶν βασιλείων τελευταίας ἐπισκέψεως τῆς γαλλικῆς πρωτεύουσος οἱ «Ἐκκλησιαστικοὶ Καίριοι» τοῦ Λονδίνου διαπιστοῦν ἀναλογίας τινὰς μεταξὺ ἀγγλῶν καὶ γάλλων, σημειοῦν δὲ καὶ τὰς περὶ τῆς ἐν Γαλλίᾳ θρησκευτικότητος: «Παρὰ τὸν ὀρθολογιμὸν καὶ τὸ ἀντικληρικὸν πνεῦμα τῶν διαφόρων ἐπαναστατικῶν κινήσεων καὶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀστικῶν μασονισμοῦ τῆς Μεγάλης Ἀνατολῆς, ἡ Γαλλία ἐξακολουθεῖ νὰ ἀποτελῇ τὸν προμαχῶνα τῆς καθολικῆς πίστεως, ὡς καὶ δευὸν ὁ Κάρολος Martel ἐνίκα τοὺς σαρακηνοὺς ἐν Tours. Ἡ πραγματικὴ φιλοσοφία τῆς, ἡ αἴσθησις τῆς ἀναλογίας, ἡ ἀγάπη τοῦ ὅρατου καὶ ἡ ἔμπειρία τῆς τέχνης τοῦ ζῆν.—ὅλα αὐτὰ εἶνε καθολικά. Ἐχεῖ δὲ μεγάλην σημασίαν τὸ γεγονός ὅτι κατὰ τὰς ταραχάσιμους ταύτας ἡμέρας, καθ' ἃς ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀποκηρύσσεται ὑπ' ἄλλων μεγάλων ἐθνῶν, παρατηρεῖται εὐρέσως ἐκτάσσει; θρησκευτικὴ ἀναξωρογόνισις ἐν Γαλλίᾳ ἐταιριωμένη καὶ εἰς τὰς τῶς διακρινομένης ἐπὶ ἀντικληρικῶν ἐργατικῶν τάξεως.

Ἡ φιλλανδικὴ κυβέρνησις ὑπέβαλεν εἰς τὴν βουλὴν νομοσχέδιον ὁρίζον τὴν ποινὴν τῆς φυλακίσεως διὰ τοῦς παρανόμως συμβιοῦντας. Κατὰ τὰ ἐπίσημα δεδομένα ὁ ἀριθμὸς τῶν παρανόμων συμβιώσεων ἐν Φιλλανδίᾳ ἀνέρχεται εἰς 9.000.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τὴν Παρασκευὴν τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος τὸ Ἐκκλησιαστικὸν Συμβούλιον ἐψήφισε τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου καὶ Παιδείας ὑποβληθέντας νόμους περὶ ἐνοριῶν καὶ ἐφημερίων, περὶ ταμείου τοῦ κλήρου καὶ περὶ ὀργανισμοῦ διοικήσεως τῆς ἐκκλησ. περιουσίας.

Ὡς ἀνηγγελάμεν ἠδὴ τὴν Παρασκευὴν τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος ἀπεβίωσαν ἐν Ἀθήναις ὁ Μητροπολίτης Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Ἀνδρέας, διακομισθεὶς ἐξ Αἰθιοπίας εἰς τὸ Νοσοκομεῖον «Ἐθαγγελισμός». Ἀπεδείχθη ὅτι ὁ θάνατος αὐτοῦ προῆλθεν ἐκ βρογχοπνευμονίας. Ἄμα τῇ πρώτῃ εἰδήσει περὶ αὐτοῦ, ἐντολὴ τοῦ Μακαρ. Ἀρχιεπισκόπου μετέβη εἰς τὸ Νοσοκομεῖον ὁ Θεοφιλ. Ἐπισκόπος Ταλαντίου καὶ ἐτέλεσε Τρισάγιον μεθ' ὃ ἐκοιμήθη τὸ λείψανον ἐν τῷ Καθεδρικῶν ναῶν. Μετὰ μεσημβρίαν ἐγένετο ἡ κηδεῖα αὐτοῦ χοροστατοῦντος τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου μετὰ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Κερκύρας, Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως, Κεφαλληνίας, Μεγαρίδος καὶ Ἀττικῆς; παρίσταντο δὲ πάντες οἱ παρεπιδημοῦντες ἐν Ἀθήναις Ἀρχιερεῖς; ἱερατοὶ κληρικοὶ καὶ εὐτεβῆς πλήρωμα. Μετὰ τὴν κηδεῖαν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἀπήγγειλε τὴν δημοσευθεῖσαν ἠδὴ προσφώνησιν.

Τὴν 4 Ἀυγούστου ἀπεβίωσαν ἐν Ἀθήναις, ἔνθα ἀπὸ τινος χρόνου εὐρίσκειτο ἀσθενῶν ὁ Μητροπολίτης Μαρωσίας καὶ Θάτου Ἀνθίμος. Ὁ θάνατος αὐτοῦ προῆλθεν ἐκ μολύνσεως τοῦ αἵματος. Ὁ νεκρὸς μετεφέρθη μετὰ τὴν ταρίχευσιν εἰς τὸ παρεκκλήσιον τοῦ ἁγ. Ἐλευθερίου ἔνθα ἐψάλη Τρισάγιον ὑπὸ τοῦ Θεοφιλ. Ἐπισκόπου Ταλαντίου, ἡ δὲ κηδεῖα ἐτελέσθη τὴν Παρασκευὴν. Ἐχοροστάτησεν ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος μετὰ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Κερκύρας, Ξάνθης, Φιλίππων καὶ Νεαπόλεως, Κεφαλληνίας, Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως, παρίσταντο δὲ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Τραπεζοῦντος καὶ οἱ παρεπιδημοῦντες ἐν Ἀθήναις Ἀρχιερεῖς; ἱερατοὶ κληρικοὶ, ἀντιπροσώπειν ἐκ Κομοτινῆς καὶ πληθὸς λαοῦ. Μετὰ τὴν κηδεῖαν προσεφώνησε τὸν νεκρὸν ἐκτὸς τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου ἀντιπροσώπων ἐκ Κομοτινῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἀλλε-

NEA BIBLIA

Ἐξεδόθη τὸ Β' τεύχος τῶν «Χριστιανικῶν Γραμμάτων», περιοδικῶς θερησκευτικῶ, ἐπιστημονικῶ καὶ κοινωνικῶ τοῦ Συλλόγου «Οἱ τρεῖς Ἰεράρχαι». Περιέχει τρεῖς διαλέξεις: Θερησκεία καὶ Ἐπιστήμη τοῦ ἱατροῦ κ. Ἀλ. Γεωργιάδου, Ἑλλάς καὶ Χριστιανισμὸς τοῦ κ. Ἀχ. Κύρου καὶ Χριστὸς Ἀνέστη τοῦ καθηγητοῦ κ. Χαρ. Παπαϊωάννου (σ. 49--112).

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ

Ἡ Ἀποστολὴ ἢ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος προκηρύσσει διαγωνισμὸν πρὸς συγγραφήν Λαϊκῆς Κατήχσεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

Ὅροι

1) Ἡ Λαϊκὴ Κατήχσις σκοπὸν ἔχει τὴν συστηματικὴν καὶ ἀκριβῆ ἐκθεσιν τῶν διδασκαλιῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας (δογματικῶν, ἠθικῶν, λειτουργικῶν), προορίζεται δὲ διὰ τὴν κατηχητικὴν μορφῶν τῶν μεγάλων λαϊκῶν μαζῶν. Συνεπῶς δεόν ἢ μὲν οἰκονομία τοῦ ἔργου νὰ χωρῇ κατ' αὐστηράν καὶ ἀκριβῆ ἐπιστημονικὴν μέθοδον, τὸ περιεχόμενον τοῦ βιβλίου νὰ εἶνε ἀπολύτως σύμφωνον πρὸς τὰ δόγματα καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἢ δὲ φράσις σαφῆς καὶ ἐναργῆς καὶ ἡ γλῶσσα ἀπλή καθαρεύουσα καὶ μικροπερίοδος.

2) Διάγραμμα τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς διατάξεως τῆς ὕλης τῆς Λαϊκῆς Κατήχσεως εὐρεταί ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Α. Διακονίας (παρὰ τῆ ἱ. Συνόδῳ ἁδὸς Φλοθῆς), οὗτινος δύνανται νὰ λαβῶσι γνῶσιν οἱ βουλομένοι.

Σημειοῦται ὅτι οἱ διαγωνισθησόμενοι δύνανται νὰ τροποποιήσωσι τούτω ἐν τῆς λεπτομερείαις πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ὅλου ἔργου, ὅσο νὰ εἶνε ἐκτάσεως μέχρι 10 τ. φ. στή. ατος 8ου κανονικοῦ.

3) Οἱ διαγωνισθησόμενοι ὀφείλουσι ν' ἀποστείλωσι τὰ ἔργα αὐτῶν μέχρι τῆς 31 Ἰανουαρίου 1939. Τὸ ἔργον δεόν νὰ ἦ γραφομηχανημένον, εἰς τρία ἀντίτυπα, ἐπι δε τοῦ ἐξωφύλλου αὐτοῦ νὰ σημειοῦται Γραφικὸν τὸ ρητὸν καὶ ἀριθμὸς πολυψήφιος. Συνοδεύεται δὲ ὑπὸ φακελλοῦ κλειστοῦ φέροντος ἔξωθεν τὸ αὐτὸ ρητὸν τὸ ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου τοῦ ὑποβαλλομένου ἔργου, καὶ τὸν μνησθέντα πολυψήφιον ἀριθμὸν, ἔσωθεν δὲ φύλλον χάρτου ἐφ' οὗ σημειοῦται τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως.

4) Ἐπιτροπὴ ὁρισθησομένη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Α. Διακονίας θέλει κρίνει τὰ ὑποβληθησόμενα ἔργα. Ἐπαθλὸν διὰ τὸ βραβευθησόμενον ἔργον ὁρίζεται δεχθ. 5.000 καταβληθησόμενα εἰς τὸν συγγραφέα ἅμα τῇ δημοσίευσί τῆς βραβεύσεως.

5) Το ἔργον ἀνήκει κατ' ἀποκλειστικὴν κυριότητα καὶ κατοχὴν εἰς τὴν Α. Διακονίαν, ἥτις δύναιτο νὰ ἐκδώσῃ αὐτὸ εἰς ὁμοειδήσεις ἐκδόσεις καὶ ἀντίτυπα κρίνη. Ἐκ δὲ τῆς πρώτης μόνου ἐκδόσεως τοῦ ἔργου ὁ συγγραφεὺς θέλει λάβει 100 ἀντίτυπα αὐτοῦ δωρεάν.

(Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἀποστ. Διακονίας).

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ἱ. Μητρόπολις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

Προκειμένου νὰ ἀνακηρυξῶμεν ὑποψηφίους διὰ τὴν διενεργηθησομένην ἐκλογὴν τακτικῶ ἐφημερίου τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῆς ἁγίας Παρασκευῆς Μεγαρῶν, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν ὡς ἄνω ἐφημεριακὴν θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν ἀρθρῶν 82 καὶ 83 τοῦ Κωδ. Νόμου 5439 «περὶ ἐνοριακῶν ναῶν, ἐφημεριῶν καὶ Τ.Α.Κ.Ε.» ἀπαιτούμενα προσόντα, ἵνα μέχρι τῆς 20ῆς Αὐγούστου ἔ. ἔ. ὑποβάλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ὑπὸ τοῦ Νόμου ἀπαιτούμενων πιστοποιητικῶν διὰ τὰ περαιτέρω. Ἐν Κηφισῷ τῇ 30ῇ Ἰουλίου 1938

† Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος Ἰάκωβος

Ἱ. Μητρόπολις Μαντινείας καὶ Κυνουρίας

Κενωθείσης τῆς θέσεως Ἐφημερίου ἐν τῇ ἐνορίᾳ Σιταίνης Κυνουρίας, καλοῦνται οἱ ἔχοντας τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα καὶ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἱερατεύσωσιν ἐν

αὐτῇ ὅπως μέχρι τῆς 30ῆς Αὐγούστου ἔ. ἔ. ὑποβάλωσιν ἡμῖν δι' αἰτήσεως τῶν τ' ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά.— Ἡ παρούσα δημοσιευθῆτω μερίμνη τῆς Ἐνοριακῆς Ἐπιτροπείας ἐν τε τῷ ἐγγχωρίῳ καὶ Ἀθηναϊκῷ τύπῳ, τῷ περιοδικῷ «Ἐκκλησία» καὶ δι' ἐπικοινωνήσεως εἰς τὴν θύραν τοῦ ναοῦ. Ἐν Τριπόλει τῇ 22 Ἰουλίου 1938.

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας Γερμανὸς

Ἱ. Μητρόπολις Πατρῶν

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ νόμου 5439 καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 82 παρ. 3 τοῦ ὡς ἄνω νόμου ὁριζόμενα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τακτικῶ ἐφημερίου τοῦ ἐν Βελημαχίῳ ἱ. ναοῦ ἁγ. Ἀνδρέου ὅπως ἐντός εἴκοσιν ἡμερῶν ἀπὸ σήμερον ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 83 τοῦ εἰρημένου νόμου ὁριζόμενα πιστοποιητικά αὐτῶν προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων. Ἐν Πάτραις τῇ 9ῃ Αὐγούστου 1938 † Ὁ Πατρῶν Ἀντώνιος.

Ἱ. Μητρόπολις Σπάρτης

Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Σπάρτης διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 1999 ἔ. ἔ. προκηρύξεως αὐτῆς συνθὰ τῷ ἀρθρῳ 81 τοῦ κωδικοποιηθέντος νόμου 5439 καλεῖ τοὺς βουλομένους, ὅπως μέχρι τῆς 25 Αὐγούστου 1938 ἔτους ὑποβάλωσι μετὰ τῶν νεμίμων πιστοποιητικῶν αἰτήσεις ὑποψηφιότητος πρὸς συμμετοχὴν εἰς ἐνέργειαν ἐκλογῆς ἐφημερίου διὰ τὴν χηρεύουσαν θέσιν τοιοῦτου ἐν τῷ χωρίῳ Ἀνάγεια τοῦ τέως δήμου Φαριδῶς. Ἐν Σπάρτῃ τῇ 8 Αὐγούστου 1938.

† Ὁ Σπάρτης Διονύσιος

Ἱ. Μητρόπολις Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ νόμου 5439 «περὶ κωδικοποιήσεως τῶν περὶ ἐνοριακῶν ναῶν καὶ ἐφημεριῶν κ.τ.λ. ἰσχυουσῶν διατάξεων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ διὰ τοῦ εἰρημένου νόμου ὁριζόμενα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν ἐν Σταυροχωρίῳ Παραμυθίας, ἁγίῳ Βλασίῳ Ἡγουμενίτης καὶ Κοκκινολιθαριῷ Φιλιατῶν, ἱ. ἐνοριακῶν ναῶν, Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος, ἁγίου Ἀθανασίου, ἁγίων Ἀποστόλων, ὅπως ἐντός δύο μηνῶν ἀπὸ σήμερον ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ διὰ τοῦ ἀρθρου 83 τοῦ εἰρημένου νόμου ὁριζόμενα πιστοποιητικά προκειμένου νὰ ἀνακηρυχθῶν ὑποψήφιοι ἐφημερίου τῶν ἄνω ἱ. ναῶν. Ἐν Παραμυθίᾳ τῇ 3ῃ Αὐγούστου 1938. † Ὁ Παραμυθίας Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου Γεώργιος.

Ἱ. Μητρόπολις Δημητριάδος

Χηρευθείσης τῆς θέσεως τοῦ τακτικῶ ἐφημερίου τοῦ ἐν ἁγίῳ Λαυρεντίῳ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ ἁγ. Δημητρίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου 5439 ἀρθ. 82 ὁριζόμενα προσόντα ὅπως ἐντός μηνὸς ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ διὰ τοῦ ἀρθ. 83 τοῦ ἰδίου νόμου ὁριζόμενα πιστοποιητικά. Ἐν Βάλῳ τῇ 5 Αὐγούστου 1938.

† Ὁ Δημητριάδος Ἰωακείμ

Ἱ. Μητρόπολις Γορτυνίας καὶ Μεγαλοπόλεως

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ νόμου 5439 (κωδ. δικ.) «περὶ ἐνοριακῶν ναῶν καὶ ἐφημεριῶν» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω νόμου ὁριζόμενα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὴν κενὴν θέσιν τακτικῶ ἐφημερίου τοῦ ἐν Κοντοβαζαίῳ ἱ. ναοῦ ἁγ. Γεωργίου ὅπως ἐντός μηνὸς ἀπὸ σήμερον ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου νόμου ὁριζόμενα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ ἀνακηρυχθῶσιν ὑποψήφιοι ἐφημερίου τοῦ ὡς ἄνω ἱ. ναοῦ. Ἐν Δημητσάνῃ τῇ 21 Ἰουνίου 1938.

† Ὁ Γορτυνῶν καὶ Μεγαλοπόλεως Προκόπιος

“ΕΚΚΛΗΣΙΑ,”
ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΑΡΙΘ. ΤΗΛΕΦ. ΓΡΑΦΕΙΩΝ 24-195
Διευθύνουσα Ἐπιτροπεία:
† Ὁ Ἀθηνῶν ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ὁ Ἐδέσσης ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
† Ὁ Ἐάνθης ΙΩΑΚΕΙΜ
Υπεύθυνος, Π. Σ. Μανωλέσης

Τύποις «Φοῖνικος» ὁδὸς Διονυσίου 4, Τηλ. 54-229